

Mše svatá za Svatopluka I. Velikého

V sobotu 9. března 2019 se uskutečnila v bazilice Nanebevzetí Panny Marie při opatství řádu augustiniánů na Starém Brně mše svatá, sloužená na úmysl uctění památky panovníka Velké Moravy Svatopluka I. Velikého. Svatopluk zemřel 9. března roku 894. Svými současníky i v pozdějších historických pramenech je uváděn jako král. Mši celebrouval otec P. Jan Emil Biernat.

Zapsané spolky, které úzce spolupracují v rámci Moravského kulatého stolu – Královský řád moravských rytířů svatého Rostislava a Kolumbána, Moravský národní kongres a Sdružení monarchistů Brno, k tomuto datu zorganizovaly účast na této tradiční Mši, původně na uvedený úmysl svolávané do Křtin u Brna, nyní poprvé do baziliky na Starém Brně.

V překrásné promluvě bylo otcem Biernatem připomenuto, že na vývoji dějin Evropy se křesťanství podílelo a stále podílí nezanedbatelnou měrou. I Svatopluk I. Veliký, jako panovník rozsáhlé a ve své době vlivné středoevropské říše a současník patronů Evropy svatých Cyrila a Metoděje, přispěl k tomuto vývoji bezesporu značným dílem. Na osobnost Svatopluka, i přes některé nedostatky v jeho víře a skutcích, není možno zapomenout. Zrovna tak, jako nesmí být opomíjena úloha Moravy v dějinách, ani její současná oprávněnost existence na mapě Evropy. Bylo také vysloveno poděkování za snahu moravských aktivistů připomínat moravanství a odkaz předešlých generací, připomínat že Morava byla jednou z prvních slovanských křesťanských zemí. Zazněla i výzva ke svornosti moravských spolků. Uctěna byla i ochránkyně města Brna Panna Maria, jejíž obraz je součástí hlavního oltáře. Vzpomenuty byly i nedožitě devadesáté první narozeniny otce augustiniána, lazariána a Moravana P. Jana Budila.

Po ukončení mše svaté zazněla moravská hymna „Moravo, Moravo“.

Zástupci organizujících moravských společenstevských organizací věří, že uvedená akce bude pokračujícím tradičním setkáváním moravských patriotů na církevní půdě.

Stručnou informaci o této iniciativě Moravského kulatého stolu doplňují alespoň několika údaji z historie baziliky a z historie související.

O Elišce Rejčce

Narodila se 1. září 1288 v Poznani jako dcera velkopolského knížete (později krále) Přemysla II. Piastovce a švédské princezny Rychenzy (Ryksy). V květnu 1303 jako patnáctiletá se stala manželkou ovdovělého českého a polského krále Václava II., který měl z předchozího manželství několik dětí. Jeho nejstarší dcera Eliška Přemyslovna byla jen o čtyři roky mladší než macecha.

Při svatbě přijala Rychenza na přání Václava II. jméno Elizabetha (Eliška). Václav II. zemřel o dva roky později (1305), z krátkého manželství se narodila šest dní před smrtí otce dcera Anežka – jediné dítě Elišky Rejčky.

4. srpna 1306 vymírá rod Přemyslovců po meči (poslední mužský potomek – moravský markrabě Václav III. je zavražděn v Olomouci). Říšskoněmecký král Albrecht I. Habsburský na společném sněmu Moravanů a Čechů ve Znojme uděluje zvlášť české království a zvlášť moravské markrabství jako dvě nezávislá říšská léna svému synu Rudolfovi. 16. října 1306 je zvolen Rudolf Habsburský českými stavy za českého krále a den jeho volby je současně i dnem jeho sňatku s královnou vdovou Eliškou Rejčkou. Korunovace se ale nový král nedožil – umírá v červenci 1307. Eliška je v devatenácti letech polskou a českou královnou a dvojnásobnou vdovou.

Habsburkové se v roce 1311 vzdávají Moravy ve prospěch Lucemburků. Nový český král Jan se žení s Eliškou Přemyslovnou. Spory královny vdovy s novou královnou přerůstají do vzájemné nenávisti. Eliška Rejčka byla v Čechách bohatě majetkově zajištěna oběma svými manžely. Nyní prodává nebo směňuje svůj majetek s králem Janem Lucemburským za majetek na Moravě a odchází z Čech spolu se svým přítelem, českým velmožem Jindřichem z Lipé, který je králem jmenován na Moravě zemským mistodržícím (hejtmanem). Usazují se v Brně, kde

vytváří honosný dvůr, podle současníků skvělejší, než královský dvůr v Praze. Jejich soužití je však nelegitimní. 23. května 1323 vydává Eliška zakládací listinu nového cisterciáckého kláštera na Starém Brně včetně nového kostela, klášter hmotně zabezpečuje svým majetkem. S majetkovými dary se k ní přidává jak její přítel moravský hejtman Jindřich, tak český král Jan. Jindřich z Lipé umírá v roce 1329.

Po smrti svého přítele královna vdova Eliška Rejčka zcela mění svůj život. Uchyluje se do kláštera, který sama založila a nechala vystavět, věnuje se pokání a službě Bohu. V roce její smrti (19. října) 1335 pobývá v klášteře 140 jeptíšek! Eliška je pochována u oltáře svatého Kříže v dnešní bazilice. Místo hrobu je označeno v dlažbě před oltářem písmenem „E“.

O Starém Brně

Královna vdova Elizabetha Ryksa (Eliška Rejčka) nebudovala nový klášter a kostel na nějakém bezvýznamném místě. Za jejího příchodu do Brna, bylo Staré Brno městečkem, ležícím sice mimo hradby Brna, plnicí však velmi důležitou úlohu trhové obce v místě brodu přes řeku Svatku pod brněnským hradem. Na počátku 14. století tu například stálo několik kostelů.

Před několika desítkami let se omílala nepravda, že česká a moravská města mimo Prahu vznikala nejdříve až ve 12. století. Na základě nejnovějších bádání se připouští, že zárodky

moravských měst je možno posunout do desátého století. Konkrétně v případě Brna však dovolují výsledky náhodných nálezů (velkomoravské hroby v ulici Radnické a Starobrněnské, řada velkomoravských hrobů v Maloměřicích, Židenicích, Černých Polích, Heršpicích a také na Starém Brně) a příležitostných archeologických výzkumů posunout vytváření velkých sídlištních aglomerací do ještě dálnějšího období. Břehy řek Svitavy a Svatky, případně říčky Ponávky, tvořily přirozenou sídelní osu - v rámci dnešního rozsahu tzv. Velkého Brna existují doklady o existenci celkem 11 sídlišť datovaných do 6. až 11. století. K soustavnému archeologickému průzkumu však nedošlo. Samozřejmě - sídlištní aglomerace za moravského státu nelze srovnávat a posuzovat z hledisek městského osídlení v době Elišky Rejčky.

Morava hraničila ještě přímo s Římskou říší a opevněný limes zasahoval hluboko do moravského vnitrozemí. Územím Moravy také procházelo několik hlavních a několik bočních obchodních tras. Jedna z těchto dálkových mezinárodních cest vedla z Podunají přes Mušov proti toku Svitavy a Svatky na Černou Horu a Svitavy do Horního Polabí. Na území dnešního Brna vstupovala brodem přes Svatku právě v místě Starého Brna. Připojovaly se zde k ní také dal-

ší dvě významné obchodní stezky: ve směru od Prahy tzv. Haberská a další ve směru od Znojma.

Poloha u brodu přes řeku Svatku tedy zaručovala obyvatelům pod budoucím markraběcím hradem Špilberkem jistou prosperitu. Téměř nejsou zveřejňovány názory některých odborníků, že nálezy základů staveb v místech dnešních ulic Vojtovy a Vídeňské, ulice Václavské a Mendlova náměstí, lze datovat do období existence mojmírovského moravského státu. Při případném zveřejnění nálezu je však uvedeno datování do přelomu 10. a 11. století. V místě brodu přes Svatku stávalo (snad na přírodním ostrově mezi bočními rameny řeky) opevnění, prezentované jako přemyslovský hrad s dovětkem, že „pravděpodobně na místě staršího slovanského opevnění“.

Na přelomu 10. a 11. století byl na místě dnešního starobrněnského kláštera postaven kostel Panny Marie a to na místě starší rotundy, objevené roku 1977. Kolem rotundy byla odkryta část pohřebiště z desátého století. Zmíněný kostel Panny Marie byl několikrát rozšiřován. Právě v sousedství tohoto kostela zakoupila královna - vdova Eliška pozemky pro výstavbu nového kláštera a nového kostela Panny Marie. Původní kostel byl po výstavbě nového klášterního chrámu - dnešní baziliky - zasvěcen svatě Anně. Roku 1800 byl zbořen.

O chrámu Nanebevzetí Panny Marie

Starobrněnský chrám je přibližně orientovaná podélná stavba s kamenným soklem a cihlovými zdmi, ponechanými na vnější straně v rezném (neomítnutém) stavu. Architektonické články (opěrné pilíře, římsy, okenní kružby, chrlice, portály atd.) jsou vytesány z kamene. Půdorys chrámu je křížový se čtyřbokými kaplemi. Nad křížením podélné a příčné lodi se zvedá ze střechy zvonic. Stavba je opatřena odstupňovanými opěrnými pilíři. Vysoká okna téměř eliminují plochu stěny.

Chrám byl vybudován ve druhé čtvrtině 14. století. Stavebně sloh vykazuje technikou kombinací rezného cihlového zdiva a kamenných článků jednoznačně slezskou předlohu. Stavba byla dokončena pravděpodobně již roku 1333.

Chrám byl poškozen vypálením v roce 1428 a opakovaně v roce 1467, poškozen byl i za švédského obléhání města Brna, destrukce však nejsou po opravách patrné. Podstatné zásahy do původní architektury přinesly až zásahy v letech 1886-1889 (přístavby po stranách chrámu, portál, nový štít).

Roku 1978 povýšil papež Jan Pavel II. kostel na Basiliku minor.

O stříbrném oltáři

Tak zvaný „Stříbrný oltář“ byl zhotoven v letech 1735 až 1736 zlatníkem Johannem Georgem Herkommerem z Augsburgu podle smlouvy z roku 1734. Modely sochařské výzdoby zlatníkovi dodal brněnský sochař J. Schaubberger, který byl pověřován augustiniány podobnými zakázkami. Oltář je zhotoven z tepaného měděného plechu, který je částečně zlacený, převážně krytý stříbrem.

Uprostřed oltáře je umístěn deskový obraz Madony s dítětem - tzv. „Černá Madona“. Obraz byl odborníky datován do druhé poloviny třináctého století. Na dvou deskách z lipového dřeva a jedné desce z topolu je olejo-pryskyřičná malba, zdobená původně 24 kusy drahokamů. Z kamenů se do dnešních dnů zachovaly jen dva topasy. Jedná se o ceněnou byzantskou ikonu, kterou údajně daroval moravskému markraběti Janu Jindřichovi jeho bratr Karel IV. - římskoněmecký císař. Obraz byl umístěn v chrámu původního augustiniánského kláštera na dnešním Moravském náměstí. Ikona je označována za Ochránkyni města Brna a celé naší země Moravy. Při obležení Švédy v roce 1645 byl obraz vynášen mezi obránce města na hradby. „Palladium města Brna“ bylo v roce 1737 počteno slavnostní korunovací Marie a Ježíše. Ve zlatých korunách byly opět umístěny drahé kameny.

Původní klášter augustiniánů v Brně stál na Moravském náměstí. Zcela nově byl vystavěn v roce 1752 jako opatství. O třicet let později využil novostavby císař Josef II., který potřeboval pro svoje státní úředníky rozsáhlé prostory. Během zestrátňování církevního majetku zrušil chátrající klášter cisterciáček na Starém Brně, augustiniány vykázal z Moravského náměstí na Staré Brno a z jejich nedávno nově vystavěných budov opatství zřídil úřady místodržitelství pro Moravu. Nařízení k tomuto aktu nese datum 15. března 1783. Augustiniáni si sebou mohli vzít jen klášterní knihovnu a stříbrný oltář s Palladiem města Brna.

Tvrdá bota českého šovinisty

Když sledujete naše média, i ta veřejnoprávní, jste znovu a znovu šokováni tím, jak je možné, že tolikrát za den může a smí pošlapat v médiích kdejaký český šovinista důstojnost lidí, kteří žijí na Moravě nebo ve Slezsku. A to tím, že opakovaně, tvrdošijně a nikoli náhodou, označuje celou republiku za Čechy. Takovému českému šovinistovi je zatěžko říct „u nás“, „v našem státě“, „v naší republice“, nebo „v České republice“. I to hloupé Česko, při kterém, když ho slyším, se celá otrěpu, by bylo slušnější použít. Když už bylo „úředně“ prohlášeno za výraz označující celou naši republiku.

Je vidět, že mnozí lidé, kteří si o sobě myslí, že „něco znamenají“ a média si je zvou, aby „pustili obyčejným lidem nějaká ta moudra“ sázejí na to, že šlapat po Moravě, je stále „in“ a „cool“ a že jim to, když už ne někde nahoře, tak alespoň mezi známými či ve vrstvě, ke které se počítají, bude přičteno k dobru.

Takovým lidem nemá smysl vyprávět o naší lásce k Moravě, naší vlasti a rodné zemi. Bylo by to stejné, jak to zpíval Moravan Karel Kryl, totiž marné jako: „hluchým vyprávět, co píseň znamená a slepým, co jsou křídla labutí“. Ono totiž právě o Moravu a Moravany jde. Protože právě oni se ještě brání tomu hloupému postkomunistickému centralismu, „výdobytku“ sociálního inženýrství, té „koruny“ technokratického myšlení a snažení se o to, jak nejlépe uchvátit a pokud možno „na věčné časy“ udržet moc, která jim po právu nenáleží! O Moravu jde, o její prastarou kulturu, o ně-

jaké to století starší, než je ta česká. Kulturu, která ještě stále, po více než stoletém útlaku dokáže posbírat sílu k obraně. A to vadí. Ta zvednutá hlava. Ten zbytek hrdošti, který Moravě a Moravanům ještě zbyl. Ta nechota nechat se zašlapat a přijmout botu mnohých českých šovinistů jako něco, čemu je marné se bránit. Neochota přijmout úlohu druhořadých občanů ve státě lidmi, jejichž vlastní a rodnou zemi je právě Morava - ta nepřiznaná kolonie Čech a Prahy...!

A co mě dnes tak nadzvedlo, že jsem napsala tak ostrý, ale přitom pravdě odpovídající článek? Byl to pořad „Jak to vidí“ na Českém rozhlasu dvojce (28. 2. 2019). A host tohoto pořadu, Josef Šlerka, představen tam jako analytik a ředitel fondu nezávislé žurnalistiky, který dvakrát(!) během půlhodinového pořadu(!) mluvil o celé republice jako o Čechách. Je uvěřitelné, že tento člověk „neví, co dělá“, tedy „neví, co mluví“? Že tento člověk neví, že celá republika nejsou pouze „Čechy“? Není. Tento člověk je jistě zvyklý vážit slova, která říká či píše. O to je to celé mnohem horší. Ono totiž ani nejde o „pana Šlerku“. Jde tady o ten všudypřítomný šovinistický mor, kterým jsou prolezlá nejen naše tvrdě centralizovaná a de facto tedy „pražská“ média. Ale i politická scéna a šíří se to jako pandemie. A není divu, když má tento „mor“ u nás „zelenou“. Když je potichu podporován z nejvyšších míst!

Bohumila Jandourková

6. března 2019

5. V předvečer mírové konference (Pátá část z knihy Lubomíra Kubíka Těšínský konflikt)

V polovině listopadu československý ministr zahraničí Beneš z pověření premiéra Kramáře zahájil přípravné porady se zástupci velmocí a nástupnických států před mírovou konferencí, jejíž zahájení bylo ohlášeno na počátek roku 1919 a která měla rozhodnout o poválečném uspořádání Evropy.

Beneš takřka denně informoval Kramáře o průběhu jednotlivých porad (T. G. Masaryk byl v té době ještě v USA). Premiér naproti tomu zpravoval ministra o vývoji situace ve vlasti, zejména o poměrech na Těšínsku a jižním Slovensku, kde poněkud vyvstával další spor s Maďarskem o vytyčení hranice a kde Maďari, právě tak jako i Poláci, důsledně prosazovali etnografický zřetel. Kramář upozornil Beneše, že problém s Těšínskem je podle mínění kabinetu zvláště závažný, neboť v sázce se ocitla celá uhelná a hutní oblast, životně důležitá pro chod národního hospodářství, a nelze jej v žádném případě řešit vojenskými prostředky. Československu chybí bojeschopné vojsko, jehož početné svazky se doposud nacházejí v zahraničí – v Itálii, Francii a především v Rusku, odkud legie nastoupily strastiplnou cestu přes Sibiř do vlasti. Jedinou možností, jak zajistit klid na Těšínsku, spatřovali oba politikové v získání velmocenských záruk na status quo z 5. listopadu a v obsazení sporné oblasti dohodovým vojskem.

Náštestí v téže době dospěla i polská vláda k přesvědčení, že nadešel příhodný čas k vyjednávání. Od 11. listopadu stanul v čele státu generál Józef Piłsudski, jemuž regentská rada předala vedení nad armádami a 14. listopadu dokonce veškerou výkonnou moc. Vleklá vládní krize v druhé polovině listopadu umožnila RN chopit se větší iniciativy ve věci Těšínska a sbor poslanců vybral ze svých řad zplnomocněnce, aby vyjednával v Paříži s Benešem. Stal se jím Grabski, do té doby poměrně neznámý poslanec, jenž o půl druhého roku později bude povolán do funkce ministerského předsedy a za polskou stranu pronese závěrečné slovo v těšínské záležitosti.

Po svém příjezdu do Paříže počátkem prosince seznámil československého ministra se záměry polské politiky jak na východě, tak i ve Slezsku. Vyslovil přání, aby ČSR všemožně podpořila polské úsilí získat západní Ukrajinu, Bělorusko a Litvu, tedy vesměs území, která historicky náležela Polsku. V případě úspěchu sliboval příznivý vliv na československé hospodářství s vysoce rozvinutým průmyslem, kterému by to poskytlo širokou surovinovou základnu. Ochota ke spolupráci by podle Grabského nepochybně prospěla i vyrovnání v Těšínsku. Polský poslanec, jenž svým suverénním vystupováním vědomě suplo-

val funkci ministra zahraničí, tu před Benešem rozvinul velkolepé perspektivy spolupráce, avšak obratně se vyhnul jakémukoli konkrétnímu příkladu, i když o budoucím uspořádání hranic měl bezpochyby právě tak jasno jako předáci RN. Ujišťoval Beneše, že Polsko podpoří odhodlání ČSR získat jižní oblasti Slovenska, a vyzýval k urychlené dohodě o Těšínsku ještě před zasedáním mírové konference, aby se velmocím mohl předložit hotový návrh na urovnání sporu.

Beneš správně rozpoznal, že v Grabského návrhu se skrývá obava Polska z dalšího potenciálního ohniska napětí, které s ohledem na tíživou situaci v západní Ukrajině a v okolí Gdaňska nemůže připustit a vystavit se riziku další dislokace vojenských sil. Beneš se rozhodl získat čas a nespěchat s vyjednáváním. Přislíbil polskému zástupci předložit návrhy své vládě a vyčkat vyjádření Kramáře.

Předseda vlády ho nenechal dlouho čekat. Ve své odpovědi nejen, že zpochybnil Grabského výroky, ale i celé jeho nanejvýš pochybné poslání se statutem vyslance a netajil se podezřením ke všemu, co pochází z polské strany jako nabídka ke spolupráci. Podezřívavý Kramář varuje Beneše, aby příliš nespolehal na to, že Poláci neuvolní vojsko do oblastí, která je svým uhelným bohatstvím i pro ně nesmírně důležitá, pokud by to situace nezbytně vyžadovala. Vyzval Beneše, aby neprodleně před dalším kolem vyjednávání vyhledal vrchního velitele dohodových vojsk maršála Ferdinanda Focha a požádal ho po seznámení se situací v pohraničí o obsazení uhelného revíru i Košicko-bohumínské dráhy dohodovým vojskem. Premiér argumentoval tím, že v případě nepochopení problému vystavují Spojenci bezprostřednímu ohrožení plynulé dodávky uhlí pro svá vojska v Rusku. Kramář doufal, že tím zapůsobí na maršála víc výmluvně.

Beneš se v následujících dnech důsledně řídil premiérovou instrukcí. Maršál Foch, takřka legendární osobnost světové války, vyslechl rozbor situace interpretovaný československým ministrem zahraničí s pochopením. Netřeba mu poměry ve východní Evropě obšírně rozvádět, neboť je vedle vojevůdcovského talentu, který osvědčil na bojištích, nadán i prozíravostí politika, jemuž neuniká hluboká společenská krize, jež zmítá poražená státy od Uralu po Rýn. Uvědomuje si i to, že před nedávem vzniklá ČSR má mimořádné předpoklady být průmyslovou velmocí, která se neobejde bez vydatných uhelných zdrojů ve sporné oblasti Těšínska, a skýtá být jediným vnitřně stabilním státním útvarem v celé nanejvýš nejisté jihovýchodní Evropě. Zná proslulost T. G. Masaryka i respekt, jaký požívá u politiků světových jmen, zná i Beneše z jeho francouzského exilu, kde účinně pracoval pro domácí odboj i pro vítězství Dohody, setkal se s M. R. Štefánikem a dalšími osobnostmi československého původu, které působily v řadách dohodových armád. Za poslední dny slyšává takřka denně znepokojivé zprávy o revolučním napětí v Německu, Maďarsku i na Balkáně. V ČSR je nadále klid a žádné nebezpečí infiltrace ruského bolševismu tam nehrozí. To všechno bezpochyby přispívá k příznivému generalissimovu rozhodnutí.

Reakce z Polska na sebe nenechávají dlouho čekat, neboť už 6. prosince vysílá z Prahy polský

konzul Raymond Wagnerowitz (oba státy doposud nemají řádná diplomatická zastupitelství na úrovni vyslanců) do Varšavy poplašenou zprávu o přesunu československých a francouzských vojsk do Slezska s posláním obsadit Košicko-bohumínskou dráhu, která je doposud podle ujednání z 5. listopadu pod společným dohledem. Ve Varšavě, kde byla mezitím ustavena další vláda pod premiérem Moraczewským, vyvolala konzulova depeše mimořádný rozruch, už také proto, že v posledních hodinách nebyla ojedinelou nepřijemnou zvěstí, která dorazila do hlavního města. Boje na západní Ukrajině v blízkosti Lvova, se ukázaly obtížnější, než předpokládal Piłsudského štáb, a petljurovské oddíly houževnatě odolávaly každému náporu na jejich Ilovská seskupení. Chystaná ofenzíva vyžadovala další přísun rezerv a k tomu bylo nutné vyhlásit další odvody. Válkou zmítaný národ už nebyl schopen klást další oběti na oltář ctižádosti Piłsudského oficírů a zběhů neustále přibývalo navzdory patetickým výrokům tisku o horoucím vlastenectví. Nikdo z ministrů vlády ani poslanců Sejmu nepochyboval, co by znamenalo otevřít další frontu se sousedem na jižní hranici, i když Československo si tehdy kvalitou armády nestálo o nic lépe. Nejlepší kádry s bojovou zkušeností se stále nacházely v zahraničních službách, či dokonce procházely dalšími krvavými potyčkami jako legie na Sibiři, probíjející se po železniční magistrále do Vladivostoku, kde jim průjezd znesnadňovali jak bolševici, tak dobrodružní atamani.

Polští vládní představitelé dospěli 17. prosince k rozhodnutí řešit těšínský problém vyjednáváním. Nový ministr zahraničí Leon Wasilewski vysílá do Prahy zplnomocněnce vyjednavče Bohdána Marchlewského a Kazimíra Gutowského. Oba jsou přijati Kramářem, jenž k jejich nemalému zklamání prohlašuje ujednání z 5. listopadu za neplatné, poněvadž bylo sjednáno zástupci již neexistujícího NV, kteří nebyli zmocněni k podpisu dokumentu s tak závažným významem. Rozhovorem s polskými vyjednavci byl přítomen i ministr vnitra Antonín Švehla. Kramář zcela otevřeně vytýkal Polsku východní politiku a na četných příkladech dokazoval, že Polsko nemá žádné právní nároky na území Ukrajiny a Bílé Rusi. Za sporná označil i dynastická práva na Litvu, která zanikla současně s Polským královstvím. Postupně přešel k bilaterálnímu problému a v historické perspektivě obhajoval příslušnost Těšínska k Československu. Seznámil polské zástupce s hospodářskými obtížemi, které by pro ČSR nevyhnutelně nastaly, pokud by pozbyla jenom část revíru, a poukázal i na nezbytnost udržet průjezdní dráhu na Slovensko v celistvé podobě. Odvolával se na jednání Masaryka s polským exilovým hnutím, které zastupoval ve válečných letech Roman Dmowski, kde se otázka Těšínska nejednou probírala a nebylo v ní zásadního sporu. Připomněl rovněž stanovisko Ignáce Paderewského i jiných polských politiků.

Vcelku neplodná debata probíhala po celý den. Nazítří se delegáti vrátili do Varšavy a před netrpělivými novináři nešetřili skepsí nad dalším vývojem vztahů. Neváhali označit Kramáře za nepřítele Polska a jejich stanovisko nepochybně podpořila i známá Kramářova pověst rusofila.

(Dokončení na následující straně)

(Dokončení z předchozí strany)

Referují Basilewskému, že ČSR je bezpochyby rozhodnuta obsadit celé Těšínsko za pomoci francouzského vojska, což signalizuje, že s akcí je srozuměn i samotný maršál Foch. Jejich tušení se změnilo v přesvědčení, jakmile se seznámili s novoročním projevem Masaryka, který přicestoval do vlasti před Vánoce.

T. G. Masaryk přijal na Nový rok předsednictvo Národního shromáždění s předsedou Františkem Tomáškem a místopředsedy Hajnem, Konečným a Udržalem a mimo jiného se zmínil i o těšínském problému.

„Pokud se týká slezské otázky, znovu důrazně opakují: Přejí si jednání o úpravě etnografických hranic od státu k státu a jsem si jist, že se dohodneme. Spor je svým rozsahem nepatrný. S odpovědnými vůdci Poláků jsem již jednal a v hlavních bodech jsme se již dohodli. Spor není jen etnografický, jak nyníjší okupace našeho historického území ukazuje, jedná se vlastně o taktiku... Není přece možné, aby nějaká část Poláků si nárokovala naše kraje, které nám přiznali i Spojenci, je to okupace anonymní, neoprávněná. Nás i Poláky ohrožují samé nepořádky, vzniklé především jejich okupací. Doporučoval bych jim, aby své jednotky odvolali a my bychom pod velením spojeneckého velitele zavedli v celé zemi pořádek. Proto na důkaz dobré vůle vyšleme své důvěrníky k jednání. Rozumí se, že definitivní vyšetření sporu můžeme očekávat až na mírové konferenci, pokud se nedohodneme dřív. Byl by to nejhodnější postup a nemuseli bychom zatěžovat kongres, který se bude zabírat mnohem závažnějšími záležitostmi.“

Nebylo dost jasné, v čem spatřovali polští představitelé ve slovech československého prezidenta skrytou hrozbu. Vyjednávací neúspěch vyvolal ve Varšavě vlnu znepokojení, které poněvíc mělo původ v mezinárodní situaci, do níž se Polsko postupně dostávalo.

Vedle války na východní hranici znenadání vystal problém o statut Gdaňska, jenž měl rozhodnout, zda Polsko získá přístup k moři. Také trvalá přítomnost německého vojska v Západním Prusku (Mazursku) byla se svými úmysly neznámou veličinou v kalkulacích polského generálního štábu. Mezi beztak již povážlivé zprávy se dostávaly i ty zcela nesmyslné, které však ve všeobecném

ovzduší nejistoty byly přijímány se vsí vážností. Postarali se o to zejména novináři, kteří v honbě za senzaci dodávali do tisku komentáře buď zkrácené, nebo zcela smyšlené. Na pořadu dne byl stále častěji hrozící konflikt s ČSR. Jižnímu sousedovi se vytýkalo, že zamýšlí vytvořit tzv. koridor k Baltu přes Slezsko a Pomořany, což byla nepochybně odezva na Masarykův projekt koridoru mezi Rakouskem a Maďarskem do Jugoslávie, a že požaduje navrácení území, ztraceného ve válce v 18. století, kdy Marie Terezie pozbyla Kladsko, Ratibořsko, Hlubčicko a Horní Slezsko ve válce s Pruskem. Tisk neustále podněcovaný radikálními poslanci i otázku Slovenska shledával, že jeho přivtělení k ČSR bylo vlastně flagrantním porušením uherských historických práv a že maďarský nárok je nanejvýš spravedlivý.

Československý tisk nezůstával polskému nic dlužen, a tak se rozpoutala papírová válka, plná vzájemného osočování, obviňování a starých resentimentů. Praha mimo jiné vyčítala Polákům jejich postoj za války, jenž byl orientován výlučně austrofilsky, a uváděla nechvalný příklad Pilsudského legií, které bojovaly proti Rusku.

(Pokračování příště)

Vinou „Prahy“ chřadne Morava...!

Znám řadu lidí, kteří ač jsou svou zemskou příslušností i národnostním citěním Moravané, opouštějí svou rodnou obec či město, svou zem, a odcházejí do západní části naší republiky, do Čech, do Prahy. Obce i města na Moravě a stejně tak i ve Slezsku se očividně vyliďňují. Čím to je, kde hledat vysvětlení? Přemýšlejme!

Zatímco za onoho haněného a českými politiky kolem Masaryka a Beneše odmítnutého Rakousko-Uherska, a do jisté míry ještě i za tzv. první republiky, byla Morava politicky a kulturně svébytná, a hlavně průmyslově a ekonomicky vyspělá, dnes pod tlakem české rozpínavosti politicky i kulturně, ale především ekonomicky chřadne a strádá.

Český statistický úřad tvrdí, že v následujících desetiletích opustí Moravu a Slezsko statisíce obyvatel a přestěhují se do Prahy a do středních Čech. A tentokrát má asi pravdu, vždyť vyliďňování Moravy a Slezska probíhá v hrozivém rozsahu už dnes! Pokud se Morava a Slezsko nevzpamatují a nechají se i nadále odstrkovat, ujařmovat a ekonomicky vysávat, bude to postupně jen horší a horší. Praha je dnes v pozici predátora, který všechny slabší vysává a ponižuje. A jiná být nechce a snad ani neumí. Počet obyvatel všech moravských a slezských měst se dramaticky snižuje. Lidé se stěhují především právě do Prahy, protože tam je nadbytek pracovních příležitostí, práce je tam lépe placená a ka-

riérní perspektiva nesrovnatelně lákavější než na rodné Moravě či ve Slezsku.

Jsou jen dvě města na Moravě, kde za uplynulých 14 let nedošlo k poklesu obyvatel. Je to Jihlava, „krajské“ město, povýšené na kraj u měle a se zločinným záměrem pomoci dotací, jak se dnes eufemicky říká tomuto přerozdělovacímu podvodu, rozbít Moravu. I tak, přes tuto centralistickou protekci, to za zmíněných 14 let dotáhla na přírůstek pouhých 624 obyvatel. A je to Brno. I tu je nárůst počtu obyvatel nevýrazný. Za zmíněné období se počet obyvatel někdejšího zemského hlavního města zvýšil, zde ale bez státní protekce, z 369.559 o necelých deset tisíc, a to na 379.527. Přitom můžeme ještě důvodně předpokládat, že k tomuto nevýraznému nárůstu došlo dílem i proto, že se tu usadili mnozí cizinci.

Mohli bychom se domnívat, že vedle Brna i ostatní města na Moravě a ve Slezsku, především ta tzv. krajská, stahují obyvatele menších měst a vesnic, aby se počet jejich obyvatel alespoň trochu zvýšil. Ale opak je pravdou. I v univerzitní a arcibiskupské Olomouci došlo v uvedeném mezidobí k poklesu, a to o 774 obyvatel. Ve Zlíně dokonce o 4.230. V Ostravě o 22.638, a to už je hrozivé.

A co hlavní město Praha? Za zmíněných 14 let se zvýšil počet jejich obyvatel o 128.932, to je o více než 11 %.

Jak to dnes ve větších moravských a slezských městech vypadá, je patrné z příloženého přehledu.

Pro srovnání: Pardubice nárůst 1.594, Plzeň nárůst 6.756, Liberec nárůst 6.169, Mladá Boleslav nárůst 483, Kolín nárůst 1.665 atp. I v Čechách se ovšem najdou města, v nichž došlo k poklesu obyvatel. Ale nikdy tak dramaticky jako na Moravě či ve Slezsku. Nejvýrazněji Karlovy Vary, pokles 3.031 nebo Ústí nad Labem, pokles 1.065.

Je zřejmé, že na Moravě a ve Slezsku by nedošlo k tak masivnímu poklesu obyvatel, pokud by bylo zachováno či obnoveno zemské zřízení!

Úbytek obyvatelstva v moravských a slezských městech

Město	rok 2004	rok 2018	úbytek obyvatel
Břeclav	25.789	24.797	-992
Frýdek-Místek	60.290	56.334	-3.956
Karviná	63.677	53.522	-10.155
Haviřov	84.914	72.382	-12.532
Olomouc	101.268	100.494	-774
Opava	60.252	57.019	-3.233
Ostrava	313.088	290.450	-22.638
Přerov	47.311	43.565	-3.746
Prostějov	47.374	43.798	-3.576
Šumperk	28.768	26.151	-2.617
Svitavy	17.427	16.937	-490
Uherské Hradiště	26.421	25.215	-1.206
Vsetín	28.575	26.109	-2.466
Třebíč	38.785	36.050	-2.735
Zlín	79.177	74.947	-4.230
Znojmo	35.280	33.719	-1.561

400. výročí vzniku a 370. výročí ukončení třicetileté války aneb jiráskovská dogmata versus objektivní historická realita

Úvodem

V květnu loňského roku si naše veřejnost připomenula 400. výročí vzniku Třicetileté války a v listopadu 370. výročí jejího ukončení. Oba časové mezníky patří mezi „osmičková mystéria“ a dala se tedy očekávat značná medializace. Že šlo o výrazné protihabsburské i protikatolické přístupy bylo předem zřejmé. Černá clona a tupý úhel náhledu jsou dány nepřetržitým masírováním veřejného vědomí od roku 1918, v podstatě po dnešek. Objektivizovaným přístupům moc sluchu dopřáváno není, zejména v masmédiích. Pokusme se o zachování realistického a objektivního přístupu k hodnocení tohoto nejvyššího složitého historického období.

Ad 1) Příčiny vzniku II. stavovského povstání, jeho průběh a proč se stalo I. periodou Třicetileté války.

Jirásek a daným dobám poplatní historikové i učitelé dějepisu často zužují celý problém na vyhocení sporu mezi katolíky a reformovanými. Ano, tento faktor zde byl, ale jen jako prvotní zjevná barva dvou předmětů, majících své další osobité charakteristické rysy, umocněné vnějšími vlivy. České korunní země, jako součást habsburské říše, měly svá specifika a utrakvistickou reformní dvousetletou tradici. Religiozita rozdělovala nejen duchovenstvo, ale i panstvo, rytíře, měšťany a poddané. Panující vrstvy se dožadovaly podílu na světské moci, zákonitě na úkor opačných konfesí. Augsburský mír z roku 1555 přišel se zásadou: cuius regio, eius religio - koho vládá, toho víra. Tuto zásadu v našich korunních zemích nebylo možné uplatnit, protože moc drželi habsburská katolická panovníci, přičemž v Čechách se k reformním církvím (hlavně luteránům) hlásilo 90 % obyvatel, na Moravě pak 80 % především k Jednotě bratrské. Další rozpor byl politicko-ekonomicko-sociální a spočíval v tom, že císař Rudolf II. (vládl 1576-1612) a zvláště pak jeho následovníci Matyáš (1612-1619), Ferdinand II. (1619-1637) a Ferdinand III. (1637-1657), uplatňovali centralistický způsob vlády, prostřednictvím státní, byrokratické správy, což omezovalo práva všech tří světských stavů - panského, rytířského a měšťského. Zejména šlechta si neuvědomovala, že týž systém prakticky aplikuje na svých panstvích, vůči poddaným. Bystřejší část aristokracie se brzy pracovala k logice uvedeného principu a začala ho v praxi uplatňovat souběžně s panovníkem. Aby to šlo snáz, tak s ním srovnala krok i nábožensky a už počátkem 17. století řada příslušníků reformovaných rodů konvertovala ke katolictví, čímž si otevřela cestu k postupu ve společenské a mocenské hierarchii. Patří sem například Karel kníže Lichtenstejn, Albrecht z Valdštejna, Vilém Slavata a řada dalších.

První a druhé desetiletí 17. století pro Moravu znamenalo hledání a nalezení svého místa v rámci království. Císař a král Rudolf II. se o Moravu příliš nezajímal, české stavy ho dostatečně zaměstnávaly svými specifickými požadavky a zájmy. Morava měla své vlastní zájmy, protože musela čelit gradaci centralistických, přesněji pragocentrických tendencí v činnosti České dvorské kanceláře. Na Moravě či ve vztahu k ní se tou dobou vyprofilovaly dvě výrazné

osobnosti, velmi odlišné a přesto osobně přátelské. Olomouckým biskupem a kardinálem se roku 1599 stal František kníže Dietrichstein (1570-1636) a hlavou reformované šlechty Karel Starší ze Žerotína (1564-1636). Ten zjevně pochopil smysl centralizačního úsilí Habsburků a byl jim politicky loajální. Oběma byl bližší, nejen geograficky, mladší Rudolfův bratr Matyáš a jeho konfedační snahy o sepětí Rakous, Uher a Českého království včetně Moravy. Matyáš s Rakušany a Moravany roku 1608 vytáhl tento trend podpořit do Prahy i vojensky. Češi se nejen nepřidali, ale podepřeli Rudolfa a tím si zajistili roku 1609 jeho Majestát o náboženských svobodách, ale pouze pro ně. Náboženské poměry na Moravě byly velmi tolerantní, i díky tomu, že zde měla radikální katolická tzv. Španělská strana mnohem menší vliv a Dietrichstein i Žerotín dokázali krotit vášně diplomaticky. Morava proto na jaře 1618 neměla žádný bezprostřední důvod podpořit českou rebelii a zůstala neutrální.

Napětí mezi katolíky a reformovanými však postupně narůstalo, a to nejen v našich korunních zemích. Vytvořilo se hned několik ohnisek možného válečného konfliktu.

1) Dědictví po 26. 3. 1609 zesnulém vévodovi Janu Vilémovi z Jülichu, Bergu a Kléve. Dědictvé tahanice trvaly do 14. 11. 1614, kdy je ukončila tzv. Xantenská smlouva. První dvě části připadly katolickému falckraběti Neuburgovi, Kléve protestantskému braniborskému kurfiřtovi Janu Zikmundovi z Hohenzollernu.

2) GRADIŠKA - pevnost chránící říšský jadranský přístav Terst. Zde měli základnu i chorvatští piráti uskoci (utečenci před Turky). Škodili zejména benátské lodní dopravě, a tak Benátská pevnost oblehli. Plukovník ve službách Ferdinanda Štýrského, Albrecht z Valdštejna, obleženým dopravil zásoby a hrozil konflikt mezi císařem a Benáťkami.

3) VALTELLINA - malý alpský stát, jehož znepřátelené strany hledaly pomoc u zahraničních náboženských souvěrců. Až v září 1620, po bitvě u Tirana, zvítězili katolíci.

4) LIVONSKO - zájmové území katolického Polska a protestantského Švédska. Dlouhodobě vedlejší válčiště od roku 1598 přinejmenším do roku 1632.

5) SEMMIHRADSKO. - Knížectví na rozmezí Polska, Ukrajiny, Rumunska a Uher. Kalvinistické vévodství pod patronátem Turků. Vévoda Bethlen Gábor (*1580-1629) souperil s Habsburky o uherský trůn.

Češi měli vcelku reálný pocit, že v roce 1612 nastoupivší císař Matyáš nedodrží obsah článků Rudolfova Majestátu z r. 1609. Taky nemohli strávit, že Matyáš přenesl sídlo do Vídně. Z ní měl blíž do obou svých království - Českého i Uherského. Moravanům tato situace spíše vyhovovala, než vadila. Přestože to v Čechách stále politicky doutnalo, podpořili i Češi Matyášův návrh, aby se nástupným králem stal Ferdinand Štýrský, nesmlouvavý katolík. Dne 16. 5. 1618 byl v Bratislavě zvolen uherským králem. Stejnou dobou se situace v Praze výrazně zradikalizovala, a to díky tomu, že v Hrobech u Teplíc katolíci zbouřili protestantský kostel a v Broumově ve Východních Čechách opat místního kláštera zakázal v protestantském kostele bohoslužby. Čeští stavovští předáci z toho vinili místodržící, jmenovitě Zdeňka Popela z Lobkovic, Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka a Jaroslava Boritu Smečanského z Martinic. Dne 22. 5. 1618 se největší radikálové sešli v paláci Albrechta Jana Smiřického na Menším městě. Byl tam i Jindřich Matyáš hrabě Thurn, Vilém Vchynský z Vchynic, Václav Vilém z Roupova, Linhart Colona z Felsu, Václav Budovec z Budova, Pavel Kaplíř ze Sulevic, Pavel z Říčan, Vilém z Lobkovic a pravděpodobně i měšťan Martin Fruwein z Podolí a Jáchym Ondřej hrabě Šlik. Usnesli se na radikálním řešení a hned 23. 5. 1618 vyrazili na hrad. Cestou se k nim přidávali další nespokojenci. V Dvorské kanceláři zastihli jen Adama z Valdštejna, Slavatu a Martinice. Zdeněk z Lobkovic přítomen nebyl. Po ostré výměně názorů byli svrženi Martinic se Slavatou do příkopu

(Pokračování na dalších stranách)

Pražská dejenestrace roku 1618 stojí na počátku třicetileté války. Mědirytina z Theatrum Europeanum.

a za nimi slétl i písař Fabricius za nemístné protesty. Po 17 metrovém pádu spadli do hromady odpadků a smetli jen střední a lehká poranění. Ukryli se pak v Lobkovickém paláci. Paní Polyxena, manželka Zdeňka Popela, je do rozvívším defenestrátorům nevydala. Ve Vídni to bylo 27. 5. vnímáno jako otevřená vzpoura proti císaři. Stavové si zvolili 30 členné Direktorium, na čele s Václavem z Roupova a hned 2. 6. byl vydán Dekret o vyhnání jezuitů, věznění katolíků, jejich vyhánění a částečná konfiskace jejich majetku, a to za předchozí obecná příkoří. Z řady katolických kostelů se staly protestantské. Momentální vítěz diktoval podmínky.

Příkročilo se též k verbování vojska a jmenování jeho velení. Nominálním velitelem, nikoli operačním, se stal Thurn. Albrecht Jan Smiřický (1594-1618) sice stihl dát direktorům k dispozici část svého obrovitého majetku, ale nestihl zaujmout nějaký vysoký politický post a zemřel, pravděpodobně na tyfus. I Vídeň začala zbrojit a vrchním polním (tedy operačním) velitelem se stal generál-nejvyšší lajtnant, Karel Bonaventura hrabě Buquoy (1571-1621).

Císař Matyáš začal dostávat finanční pomoc od španělských Habsburků, konkrétně od krále Filipa III. (*1578-1621). Matyášův následník Ferdinand Štýrský odjel na Moravu a zde vyjednal neutralitu, umožňující však průchod císařských vojsk Moravou. To byl jeden z faktorů i výrazně nižších trestů pro Moravu po Bílé hoře. Stavové Horní a Dolní Lužice i Slezané Čechy podpořili i materiálně. Zahraničí zaujalo k české rebelii zvláštní vztah. Protestantská knížata i králové a katolická Francie z faktu oslabení císaře měli radost, ale nelíbilo se jim fakt, že šlo o vzpouru proti Bohem ustanovenému panovníkovi.

Takže žádnou pomoc v podstatě zpočátku neposkytli. Saský luteránský kurfiřt Jan Jiří (1585-1656) povstání otevřeně odsoudil a později císaři vydal hraběte Jáchyma Šlika. V září se české i císařské vojsko setkalo u Kutné Hory, ale k bitvě nedošlo. Do listopadu 1618, než se vojska

rozešla do zimních kvartýrů, se Thurnovi podařilo vytačit císařské generály Buquoye a Dampierra z Čech a udělat menší nájezd do Rakous. Generál Arnošt, hrabě Mansfeld dobyl katolickou Plzeň.

Přes zimu obě strany masivně verbovaly. Stavové postavili armádu 30.000 pěších, 11.500 jezdců a 12.000 zemské hotovosti. Vídeň získala 600.000 španělských zlatých. Císař Matyáš náhle 20. 3. 1619 zemřel a situace se rázem změnila. Nový císař, Ferdinand II., nevyhovoval ani protestantům v obou Rakousích a na Moravě se prodrali k moci radikální Ladislava Veleny ze Žerotína. Převrat na počátku května odstavil Karla Staršího ze Žerotína, i místodržícího Ladislava Popela z Lobkovic a bylo rovněž ustaveno Direktorium 30 zástupců. Po 12 z řad pánů a rytířů, 6 měšťanů. Vzbouřili se však dva ze tří zemských plukovníků. Jiřího z Náchoda nakonec zradil vlastní jezdecký pluk a vrátil se do Brna. Valdštejn svůj pěší pluk převedl k Vídni i s pokladnou s 96.000 zlatých. Plně stavům věrný byl jen jezdecký pluk pana Petra Sedlnického z Choltic. Thurn v červnu oblehl vídeňský Hofburg, čehož se snažili využít rakouští stavové a přimět císaře k ústupkům. Panovníka osvobodil nájezd Dampierových kyrysníků. Dne 10. 6. 1619 v bitvě u Záblatí porazili Buquoyovi císařští Mansfelda, který se na víc jak rok stáhl zpět do Plzně. Nedařilo se ani stavovskému generálovi hraběti z Hohenlohe a tak mu musel Thurn z Rakous přispěchat na pomoc. K 28. 8. 1619 obnovila vojenské aktivity Katolická Liga bavorského vévody Maxmiliána (1573-1651), založená 10. 6. 1609. Obdobně začala být aktivní i Protestantská Unie, založená 14. 5. 1608 a vedená kurfiřtem Falckým. Středoevropský interní konflikt začal zvolna eskalovat. Není bez zajímavosti, že 28. 8. 1619 byl ve Frankfurtu nad Mohanem zvolen císařem Ferdinand II. Štýrský, a to i hlasy protestantských kurfiřtů, včetně Fridricha Falckého (1596-1632), budoucího českého „zimního“ krále. Naproti tomu téměř souběžně (31. 7.) vytvořená protestantská konfederace v našich korun-

ních zemích se nesetkala s žádným výraznějším zahraničním ohlasem. Ve dnech 26. a 27. 8. 1619 zvolen českým králem Fridrich Falcký.

Operační situace nyní už Královského českého vojska byla svízelná. Kníže Anhalt s hrabaty Thurnem a Hohenlohem příliš nespocoval, a tak se o zdar roku museli postarat Moravané. V bitvě u Dolních Věstonic 5. 8. 1619 a v bitvě u Mikulova 16. 8. 1619 plukovníci Ladislav Velen a Fridrich z Tiefenbachu porazili císařské vojsko generála Dampierra. Až do těsně pobělohorské doby moravské pluky jednoznačně převyšovaly české partnery organizovaností, úrovní velení, pravidelností výplat i kázní. V listopadu se císařští museli stáhnout k Vídni. Disponovali v polních vojscích zhruba 25.800 muži proti více jak 30.000 nepřátel, především Sedmihradanů Gabriela Bethlena, kteří ovládli Horní Uhry (Slovensko). Do zimních kvartýrů vojska přešla v dosažených prostorech.

Politickou a vojenskou ranou pro protestantskou koalici bylo, že Bethlen Gábor 16. 1. 1620 uzavřel s císařem příměří, zřejmě pod dojmem listopadové porážky Jiřího Rákocziho od Poláků u Humenného. Dobytí Písku a Prachatic v závěru roku 1619 Mansfeldem bylo jen slabou náplastí na pokles aktivit a morálky královské armády. Dezerce kvůli nezaplacenému žoldu šly do tisíců mužů, zejména v uherských plucích. Zatím co Liga dostala prostředky na zverbování dalších 21.000 pěších a 4.000 jezdců, sněm Unie se z Norimberka zmožil jen na prosby o pomoc do Nizozemí a Anglie. Císaři došel slib ze Španělska na dalších 30.000 vojáků. Převaha katolické koalice císaře, Ligy a Poláků začala být hrozivá. Na Krnovsko vpadli Kleskowského lisovčáci, což přimělo vévodu Jana Jiřího Krnovského k návratu domů. Naproti tomu Benátky přestaly dočasně císaře ohrožovat a severoitalské státy ho podpořily.

Králi Fridrichovi poslal 500.000 zlatých král Kristián IV. a z Anglie dorazilo 2.400 mužů plukovníka Graye. Do září 1620 obě strany posilovaly a prováděly jen dílčí akce většinou mimo území Čech a Moravy. Francie zprostředkovala příměří mezi katolickou Ligou a protestantskou Unií, načež unionisté posílili obranu Porýní a ligisté mohli vtrhnout do Čech, co se 13. 9. 1620 i stalo. Nominálním velitelem byl vévoda Maxmilián, operačním pak generál Jan Tserklas, hrabě Tilly (1559-1632). Když Bavoři procházeli kolem Plzně, Mansfeld proti nim nepodnikl nic. Císařští i Ligisté, sledováni po východní straně královských, přitáhli k Rakovníku, kde katolíci čekali na opožděný trén. V drobných šarvátkách byl do stehna a přirození středně vážné zraněn maršál císařských, hrabě Buquoy. Valdštejn zatím s několika kompaniemi pěchoty (po 300 mužích) a kornetami jízdy (po 200 mužích) zpacifikoval Žatec a Louny a získal obrovskou kořist jen na výpalném. K 7. 11. nejprve královští obsadili výhodnou pozici na návrší Bílé hory, čelem k jihozápadu. Do večera pak pod svahem zaujali pozice i katolíci, ale část armády dorazila až 8. 11. dopoledne.

Teprve kolem jedné hodiny odpolední stáli oba protivníci sešikováni k bitvě. Protestantská armáda použila nizozemské šikování svých 21.000 mužů. Anhalt vytvořil 3 sledy, ob obory Hvězda po svah nad Motolem. První a druhý sled měly střídavě rozestavené kompanie pěchoty s přibližně 300 muži a kornety jízdy s přibližně 200 muži. Třetí sled tvořilo několik tisíc uherských jezdců. Uvnitř obory bylo nereálně umístěno na 1.800 pěšáků, jezdců a gardistů pod

Moravské drobnosti

Když ptáčky lapali – pěkně jim zpívali

Píše se revoluční rok 1848 a František Ladislav Rieger láká slovancky hovořící Moravany k politické jednotě se slovanými Čechy. Mimo jiné v jeho pamfletu, který nechal pro účely své propagace vytiisknout a šířil jej mezi lidmi na Moravě, bylo napsáno: „Pravili vám falešní přátelé a zlomyslní rádcové vaši, že chceme jméno země Moravské zrušiti, že žádáme, aby žádná gubernium a žádný apelační soud na Moravě nebyl. Kdo vám to praví, v hrdlo lže...“

No, inu, uplynulo pouhých sto let (1948) a země moravská i slezská byly komunisty vymazány z map a jejich v tomto ohledu „politický dědicové“ i v demokratických poměrech po roce 1989 razí cestu tuhé centralizace, ale i čechizace všeho ve státě. Česká televize v těchto dnech zcela záměrně v reklamním spotu hlásá: „Jedna země, 14 krajů...“ Přitom hned na počátku naší ústavy, v její preambuli je psáno, že se naše republika skládá ze tří zemí!

Pramen: Jiří Kacetl, facebook

„České země“?

S pojmenováním České země přišel v první polovině 19. století Franz Palatzki (u nás bývá jeho jméno zpravidla uváděno v českém překladu jako František Palacký). Toto nesprávné označení bylo Moravským zemským sněmem rozhodně odmítnuto a dostalo pejorativní označení „Palackého novotvar“.

Tohoto označení zřejmě nepřipadalo jako správné ani T. G. Masarykovi. Alespoň mně to tak připadlo, když jsem četla knihu Karla Čapka Hovory s Masarykem. Tam Masaryk, když toto označení použil, dával před něj ještě slovo takzvané. Tedy takzvané České země.

Má to svou logiku.

Česká zem jsou pouze Čechy a Morava je přece MORAVSKÁ ZEM!

Bohumila Jandourková

10. března 2019

Obraz holandského malíře Bartholomeuse van der Helsta zachycující mírová jednání v Münsteru.

velení vévody Viléma Výmarského. V Kostelci nad Černými lesy zbytečně otálelo 8.000 sedmihradských jezdců a ani hrabě Mansfeld s několika tisíci muži nemínil opustit Plzeň. Mnoho důstojníků a vojáků zůstávalo též v pražských krčmách. Vojsko nedostalo dlužný žold, přesahující 1 a půl milionu zlatých. Maxmiliánovi katoličtí spojenci měli 28.000 mužů ve španělských sestavách pěchotních tercií. Vzhledem k nevýhodnému postavení pod kopcem vytvořili Tillyho Bavoři čtyřsedlovou sestavu (17.000). První sled smíšený, druhý jezdecký, třetí smíšený a čtvrtý jezdecký, jako záloha bavorských rejtarů a Poláků. Buquoyovi císařští (11.000) zaujali sestavu vpravo od ligistů, ve třech sledech pěších tercií, s jezdeckými kompaniemi na křídlech. Protestanti i katolíci měli po 10 středních polních dělech. Útok zahájil 1. sled císařských dvěma pěšími a dvěma jezdeckými pluky. Královské pluky útok odrazily, naznačily protiútok a začaly ustupovat, či dokonce utíkat. Velitelé pluků, sledů a křídel začali ztrácet přehled. Porážce po půlhodině střetu zabránil útok zhruba 10 kornet mladého Anhalta, které prolomily dokonce 1. sled císařských a byly odrazeny protiútokem pěchoty a jízdy 2. sledu. Anhaltovi pomohly moravské kornety pána Melichara z Budče. Maxmilián z Lichtenštejna postřehl náznak útoku uherské jízdy a poslal proti nim záložní Poláky, kteří je zahnali na útek a pronásledovali až k Vltavě. Tilly zaútočil na pravé křídlo protestantů až v době, kdy levé bylo rozprášeno. Výstup do svahu zaplatili ligisté značnými ztrátami, ale i zde začala část pluků utíkat, kromě moravského pluku hraběte Jindřicha Šlika, podpořených částí rozprášených regimentů.

Zhruba trojnásobnou přesilou byl odpor Moravanů zlomen a hlavně Valonské pluky začaly pobíjet útvary uvnitř obory. Kolem 15. hodiny bylo rozhodnuto.

Katolické ztráty byly vyčísleny na necelou tisícovku padlých, zraněných a nezvěstných. Královští přišli zhruba o dvojnásobek padlých, všechna děla a nemalý trén. Král Fridrich přerušil oběd s anglickými vyslanci, vyjel ke Strahovské bráně a tam se setkal s uprchlíky. Brzy mu Anhalt, Hohenlohe i Thurn potvrdili fakt porážky. Král s těhotnou královnou Alžbětou opustili hrad a přemístili se za Vltavu, na Staré Město a přespalí u primase Valentina Kirchmayera. Snahu o vojenskou obranu Prahy a ozbrojení měšťanstva král odmítl a 9. 11. 1620 opustil Horskou branou

město. Přes Nymburk a Náchod přešel 11. 11. do Slezska. Zajatý mladý Anhalt byl později propuštěn, plukovník Jindřich Šlik konvertoval a stal se císařským generálem a polním maršálem.

Vítězové vstoupili na Malou stranu a Hradčany dopoledne 9. 11. 1620. Vévoda Maxmilián dal Fridrichovi 8 hodin na to, aby se plnohodnotně zřekl trůnu.

Plzeň vydal Mansfeld 26. 3. 1621. Některá města a hrady se držely dál a dobýval je Tilly. Poslední se vzdal Zvikov, 28. 7. 1622. Císařem stanovený komisař, Karel kníže Liechtenstein řídil vyšetřování stavovské rebelie, soudy, konfiskace a nakonec, 21. 6. 1621 i staroměstské popravy 27 vybraných viníků (3 páni, 8 rytířů a 16 měšťanů). Tento akt je považován za ukončení II. stavovského povstání i celé tzv. České války.

Ad 2) Periodizace 30 leté války a skutečné faktory tvorby koalic.

a) 2. fáze - Válka falcká 1621-1624. Poražený český král Fridrich Falcký dál zůstával falckým knížetem a kurfiřtem i hlavou protestantské Unie. Protože byl kalvín, tak nenašel podporu saského kurfiřta, luterána Jana Jiřího. S podporou Anglie a Nizozemí byl nyní nucen s ostatními porýnskými unionisty bránit domovské území před Španěly podporovanou katolickou Ligou. Proběhlo několik větších bitev, které protestanti prohráli. 8. 6. 1622 bitva u Wimpfenu a 20. 6. bitva u Höchstu skončily porážkou Arnošta Mansfelda a markraběte Báden-Durlacha. Dne 6. 8. 1623 v bitvě u Stadtlohu Tilly porazil Kristiána Halberstadského. Důsledkem těchto porážek bylo, že císař Ferdinand II. zbavil falckraběte a vzdorokrále Fridricha titulu kurfiřta a přenesl ho na Maxmiliána Bavorského. Čechy v té době byly uchráněny vojenskými operacemi, ale na Moravě, zhruba po linii řeky Moravy, působila spojená vojska knížete Jana Jiřího Krnovského, Gabriela Bethlena a vzbouřených Valachů. Císařský generál Caraffa se neosvědčil a zvrát nastal až zásahem novopečeného generála Valdštejna, který nepříteli z Moravy vyhnal.

b) 3. fáze - Válka dánská 1625-1629. Obhajobu protestantských zájmů na sebe převzal dánský král Kristián IV. (*1577-1648). V prvním roce války měli Dánové a Unionisté pod velením Mansfelda úspěch v severním Německu a dost poničili i luteránské Sasko. Následující rok už nastoupili s novými silami Tilly a Valdštejn.

Dne 11. 8. 1626 u Dessavského mostu Valdštejn rozdrtil Mansfelda, který před ním ustupoval Dolním a Horním Slezskem na Moravu a stačil obsadit některá města, např. Opavu. Při průchodu Moravskou branou, vyvolal další povstání Valachů, vedených Václavem Bitovským z Bítova (asi 1580-27. 3. 1626). Valdštejn se dánskými posádkami nezdržoval a po odpočinku v Uherském Brodě vpadl za Mansfeldem na Slovensko. U Nových Zámků porazil Mansfelda i Sedmihradany. Mansfeld při útěku do Benátek zemřel roku 1627 v Sarajevu. Valdštejn se přes Moravu vrátil do Slezska, přičemž území na pochodu čistil od Dánů a jejich spojenců. Valaši byli tvrdě potrestáni. V dubnu až srpnu 1628 Valdštejn neúspěšně obléhal hanzovní přístav Stralsund, zásobovaný po moři Švédy. Valdštejn lodě neměl, aby tomu zamezil. Částečně si napravil reputaci tím, že v bitvě u Wolgastu 22. 8. 1628 porazil Dány. Tilly je pro změnu porazil už dřív, 27. 8. 1626 u Lutteru. V roce 1629 Valdštejn vyjednal v Lübecku velmi pro císaře výhodný mír. Tyto vojenské úspěchy umožnili císaři Ferdinandovi tvrdě zakročit proti stavovskému systému tím, že zavedl Obnovené zřízení zemské 1627 pro Čechy a 1628 pro Moravu. Ve Slezsku roku 1627 zajal Valdštejn Václava Bitovského z Bítova a na Litultovicích. Ten figuroval na císařském seznamu moravských arcirebelů a navíc se zapletl do sporu s Valdštejnem ještě před válkou, kvůli nekšovskému dědictví spřízněných Víckovských. Nejvíc si však zavařil předsednictvím při soudu a umučení holešovického faráře Jana Sarkandra. Byl krutě mučen a 27. 3. 1628 v Brně před portálem Staré radnice sťat.

c) 4. fáze - Válka švédská 1630-1635. Válečným operacím předcházela v červenci a srpnu 1630 konaný Říšský sněm v Řezně. Katolíci i protestantští kurfiřti, s tichou podporou Francie a pod vedením Maxmiliána Bavorského, podmínili volbu císařova syna Ferdinanda (III.) římským králem snížením armády na polovinu a odvoláním Valdštejna z vrchního velení. A to v době, kdy se 6. 7. 1630 vylodil ve Stralsundu a Wolgastu švédský král Gustav II. Adolf (*1594-1632). Rychle ovládl Pomořany, Meklenbursko a Šlesvicko-Holštýnsko a postupoval k jihu. Saského kurfiřta Jana Jiřího přinutil ke spojenectví. V květnu 1631 Tilly dobyl a krutě poničil Magdeburg. Dne 7. 8. 1631 v bitvě u Werben

(Dokonečnění na následující stráně)

Švéd porazil císařské. K 1. bitvě u Breitenfeldu došlo 17. 9. 1631 a král Gustav II. Adolf v ní spolu se Sasy těžce porazili Tillyho. Císaři nezbylo, než poníženež žádat Valdštejna o přijetí nového generalátu. Než se tak rozhodl, tak nasklonku roku Sasové generála Arnima, spolu s řadou emigrantů obsadili Prahu a většinu Čech. V bitvě u Nymburka 5. 12. 1631 exulant Pavel Kaplíř porazil císařského generála Tiefenbacha (bratr moravského protestanta). Valdštejn na Moravě zformoval novou silnou armádu a během jara Čechy od Sasů vyčistil. Dne 15. 4. 1632 v bitvě na řece Lechu porazil Gustav II. Adolf Tillyho, který v bitvě padl. Švédí před postupujícím Valdštejnem ustoupili k Norimberku, kde si blízko sebe obě armády vybudovaly ležení a soutěžily, kdo víc Bavorsko vydrancuje. Valdštejn se tak mstil Maxmiliánovi za Řezno. Ve dnech 1.-4. 9. 1632 se Švédí neúspěšně pokoušeli Valdštejnův tábor dobýt a byli s velkými ztrátami nuceni odtahnout na zimu do spojeneckého Saska. Nedaleko Lipska u Lützenu, došlo 16. 11. 1632 k jedné z nejkrvavějších bitev války. Skončila nerozhodně a švédský král v ní zahynul. Na straně císařských padl věhlasný generál Gottfried, hrabě Pappenheim. Následující rok se válka přenesla do Slezska a 10. 10. 1633, v bitvě u Stínavy, Valdštejn Švédy porazil a zajal generála Jindřicha Matyáše, hraběte Thurna. Místo, aby ho vydal císaři, tak ho propustil, což bylo dalším hříchem, které na generalissima trpělivě sbíral prezident Dvorské válečné rady, polní maršál Jindřich hrabě Šlik, hrdina u Bílé hory. V sobotu 25. 2. 1634 v Chebu byl Valdštejn zavražděn na příkaz císaře pro nepřilíh předsvědčivě prokázanou vinu zraedy (tzv. Plzeňský revers-přísaha věrnosti generálů a důstojníků Valdštejnovi). Spolu s ním byli pobiti 4 další vysokí důstojníci. Brzy na to 13.5.1634 v bitvě u Lehnice Švédí císařské porazili a císař na určitou dobu přišel o Slezsko. V bitvě u Nördlingenu 2. 9. 1634 císařský maršál hrabě Gallas porazil Švédy vedené vévodou Bernardem Výmarským a maršálem Hornem. Po smrti švédského krále vycitila katolická Francie příležitost, postavit se do čela protihabsburské koalice, víra-nevíra. Její domácí protestanti - hugenoti, byli dobytím La Rochelle zpacifikováni, anglický nepřítel, vévoda Buckingham, zavražděn, takže jediným vnějším protivníkem byli španělští a rakouští Habsburkové.

d) 5. fáze - Válka švédská a francouzská 1635-1648. Vstupem Francie do války se poměr sil výrazněji přiklonil na stranu nepřátel císaře Ferdinanda II. a jeho syna, římského krále Ferdinanda III. (*1608-1657). O schopnostech ministra, kardinála de Richellieu, nikdo nepochyboval a také švédská královna Kristýna a její kancléř, Axel Oxenstierna se ukázali být schopnými státníky. Stoupat začala i hvězda maršála Johanna Banéra. Sasko a Braniborsko se přiklonily k císaři a ani Dánsko se ke Švédsku, coby konkurentovi, nechovalo přátelsky. Politická složitost se odrazila i na válčících. Dne 16. 10. 1636 v bitvě u Wittstocku Banér porazil císařské a vytlačil je ze Severního Německa až do Čech. Císařský velitel Hatzfeld a Sasové ho protiútokem zase z Čech vyhnali a s pomocí Braniborů pak až dál na sever. Na jaře roku 1639 pro změnu posílený Banér zahnal Puchhemovy Sasy do Čech. Operace probíhaly většinou podél toku Labe. Čechy bránily dva sbory, po 5.000 a 6.500 mužích. Ve Slezsku a Severních Čechách o sobě dal poprvé vědět generál Linhart Torstenson (1603-1651).

Dne 14. 6. 1642 byla po 4 dnech obležení dobytá hlavní moravská pevnost Olomouc. Její velitel, plukovník Ottavio Miniatti, byl za to ve Vídni uvězněn a roku 1644 stát. Torstenson pak v bitvě u Svidnice 31. 6. 1642 porazil císařské a přesunul se do Saska. Zde 2. 11. 1642 ve 2. bitvě u Breitenfeldu uštědřil těžkou porážku arcivévodovi Leopoldu Vilémovi. Francouzská vojska v té době operovala na francouzsko-nizozemském pomezí. Dne 19. 5. 1643 v bitvě u Rocroi Francouzi s 22.000 vojáky a při ztrátě 4.000 mužů, vedeni Ludvíkem princem de Condé (1621-1686) uštědřili těžkou porážku 27.000 Španělům, vedeným generálem de Braganza (1597-1651). O pár dní později, 26. 5. 1643 v bitvě u Honnecourtu jim to Španělé oplátili. Torstenson 26. 6. 1643 dobyl Kroměříž. Rok 1644 byl relativně klidný a už od roku 1641 začali politici jednat o možném míru, protože Evropa už byla válkou vyčerpaná a morálně i psychologicky vyhořelá. Hned v předjaří následujícího roku opět vtrhl Torstenson do Čech. Dne 6. 3. 1645 v bitvě u Jankova Torstenson těžce porazil císařské maršála Hatzfelda (1593-1658) a generála Götze (byl bit jako Kec u Jankova) a přotevřel si bránu na Vídeň. Nemohl si však nechat v zádech Brno a tak ho od 3. 5. do 23. 8. 1645 neúspěšně oblehal s téměř 30.000 armádou. Obráně úspěšně velel jeho bývalý podřízený, francouzský hugenot Louis Radium de Souches. To znemožnilo Švédům ohrozit Vídeň a císař Ferdinand III. dokázal být Brnu vděčný. Plukovník de Souches konvertoval ke katolíkům a dotáhl to na maršála a uznávaného turkobijce. Rok 1646 byl opět klidnější. Dne 1. 8. 1647 v bitvě u Třebele generálové Holzapfl a de Werth porazili Wrangelovy Švédy. Následujícího roku byla 25. 7.-29. 11. 1648 obležena Praha. Švédům se díky zradě plukovníka Otovalského podařilo ovládnout Menší město a Hradčany a vydrancovat rudolfínské sbírky. Staré i Nové Město se ubránily. Švédská posádka držela levobřežní města pražská až do roku 1649.

Ad 3) Vestfálský mír a epilog Tricetileté války.

Zhruba osm let trvající politická jednání probíhala vždy v zímě, kdy se neválčilo, ale licitovalo se s výsledky předchozího operačního období. Země koruny české neměly na jednání své dílčí zastoupení a jejich jménem jednali habsburští císařští diplomaté. Právě proto nebyly zohledněny jejich specifické zájmy a požadavky. Habsburská říše nebyla ve válce rozhodným vítězem, tudíž si nemohla klást žádné enormní nároky a navíc přišla o území Horní a Dolní Lužice, postoupené za spojení protestantskému Sasku. Slezsko zatím získala zpět. Na straně druhé byl císař natolik autoritativním účastníkem konfliktu, že si mohl dovolit zůstat být neoblomným v procesu centralizace své vlády a aktivní protireformace, což znamenalo pro exulanty, kteří nechťeli konvertovat trvalé vyhnanství, bez nároků na restituce. Zajímavá je otázka nového pojetí stavovských zájmů. Obnovená zřízení zemská sice stavovská práva výrazně oklestila a reformovala tak, aby v podmínkách státu nebyly svobody stavů takové, že by mohly prerůst v dočasné převzetí moci jako v Rakousích, v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a v Uhrách v letech 1618-1621. Stav panský se nyní dělil na svobodné pány (barony), hrabata, knížata a vévody, stav nižší šlechty tvořili rytíři, zemané a šlechtici, ve stavu městském pak byli erbovní měšťané, tedy patriciát a měšťané. Každá z těchto stavovských skupin měla

svá vymezená práva a tím i možnosti politického funkčního růstu ve státní, zemské či místní službě, což dávalo každému světskému stavu příslušnou váhu. Duchovenstvo pak mělo své specifické interní regulace, organizaci a hierarchii. Švédové při jednání upřednostňovali Dolnosaský Osnabrück, Francouzi pak 50 kilometrů vzdálený katolický, vestfálský Münster. Mír vstoupil v platnost dnem 24. 10. 1648.

Příčinou porážky českých, moravských, slezských a potažmo i rakouských stavů bylo, že byli nejednotní i v pojetí sebe samých. Práva náboženská i světská stavěli nad povinnosti vůči zemi a panovníkovi, který měl být poslušen jejich zájmům téměř stejně, jako jejich poddaní. Tento přístup pak svedl do stavovských koalic a zemských orgánů (Direktořií) nejen katolíky a reformované, ale mezi reformovanými i vzájemně na sebe nevrážící luterány, kalvinisty, Jednotu bratrskou a další. Nebyla ochota, s výjimkou Albrechta Jana Smiřického, hlouběji sáhnout do truhlic a váček, ani když se krize vyhroutil. Nizozemští protestantští stavové a anglický král Jakub I. Stuart, tchán Fridricha Falckého, zůstali daleko za svými možnostmi poskytnout potřebnou pomoc. Válka ani zdaleka nebyla jen konfliktem stredo-evropským, ale měla i své poboční plamínky v podobě polsko-švédského konfliktu, polsko-tureckého konfliktu, vzájemného španělsko-anglicko-francouzsko-janovsko-benátsko-nizozemského námořního soupeření ve Středozemí a Atlantiku. Dánsko, Norsko a Švédsko spolu s německou Hansou soupeřily o hegemonii v Pobaltí, Rusko válčilo s Polskem o Ukrajinu, ve Francii válčili katolíci s hugenoty a nakonec v Británii král Karel I. s parlamentem. Byla to doba složitá a měla i svá dílčí pozitiva. Evropské státy se vojensko-technicky, vojensko-organizačně a vojensko-manažersky zdokonalily natolik, že Osmanská říše, která obnovila válečný stav s Říší a dalšími válkou vyčerpanými zeměmi začala jít od porážky k porážce, protože Evropa disponovala dostatkem vojenských profesionálů. Díky Turkům se z propuštěných žoldnérů nemuseli stát loupežníci, ale stali se základem stálých státních a národních armád. Jedině centralizovaná správa jednotlivých států byla schopná v celkem uspokojivém tempu postupně překonávat materiální důsledky války a hrozivou mortalitu nezbytnou natalitou.

Jak je zřejmé, tak tricetiletá válka ani zdaleka nebyla konfliktem černobílým, kdy v Jiráskově pojetí byli těmi černými katolíci a těmi bílými zbývající „dobří“.

Zkusme tuto pohnutou dobu vnímat objektivně a bez emocí. Jedině tak překonáme nánosy špíny, které se postupně hromadily.

Použitá literatura:

- Čornej P.: „Panovníci Svaté říše římské“, PRAHA 1994
 Hýsek O. a kolektiv: „MORAVA- Dějiny země uprostřed Evropy“, Gymnázium INTEGRA Brno, 2012
 Šubert L.: „Vývoj vojenství do roku 1914 - 1. část“, Skripta VVŠ PV Vyškov 1993
 Uhlíř D.: „Černý den na Bílé hoře 8. listopad 1620“, Ave Brno 1998
 Wagner E.: „Tricetiletá válka 1618-1648“, Aventinum Praha 2005

zpracoval a předkládá:

Dr. Luděk Šubert

Sdružení monarchistů Brno

17. března 2019

Praha neví co s penězi

– na opravy moravských památek peníze nejsou!

Právě jsem v Televizních novinách na TV Nova viděl zprávu o špatném technickém stavu unikátního obloukového barokního mostu v Náměšti nad Oslavou. V reportáži bylo řečeno, že rekonstrukce bude zahájena v příštím roce, ale jen tehdy, pokud bude k dispozici potřebných 13 000 000 Kč.

Opravou musí co nejdříve projít nejen samotná zděná konstrukce mostu, ale také bo-

hatá sochařská výzdoba.

Jako občan se ptám:

„Jak je možné, že na takovou výjimečnou stavební památku není dostatek financí? Co dělá památkový úřad, že dopustil, aby se s památkami na Moravě tak hazardovalo?“

Obdobnou zkušenost mám totiž s chátráním zámku u nás - v Dlouhé Loučce. Také zde se dlouhá léta pro záchranu barokního, klasicistně

přestavěného zámku nic nedělo! Dnes je z rozlehlého zámku (průčelí a dvě křídla, empírová zámecká kaple sv. Alžběty) jen ruina, která byla už v roce 2014 vyňata z památkové péče!

Na těchto případech je jasné vidět, že ochrana památek na Moravě nefunguje. Zatím, co se v Praze najdou miliardy korun na stavby tunelů a metra, tak na záchranu moravských památek se finanční krytí nedostává!

Znovu se ukazuje, jak je pro Moravu a nás Moravy důležité, aby byla konečně po více než 70 letech obnovena moravská zemská samospráva, která by umožnila využití daňového výnosu, a to například k záchraně moravského kulturního a stavebního dědictví pro další generace. Současná centralizace je příčinou i dnešního neутěšeného stavu a to nejen pokud jde o ochranu stavebních památek!

Stanislav Blažek
14. března 2019

Historie moravského národního jazyka

Po roce 1620, tj. po Bílé Hoře, došlo k zásadnímu zlomu v používání jazyka. Za učebnici jazyka se začala používat Moravská bible Kralická. Jak uvádí autor Porák, je psána východomoravsky.

To potvrzuje Karel Havlíček Borovský v Národních listech a také Jungman v návaznosti na spisy Veleslavína. Dokonce František s. Pluskal v roce 1883 uvedl, že poslední „česká“ kniha je kronika tzv. Dalimila! Dále řeč Čechů „zanikla“.

V roce 1628 došlo k zásadní dualitní změně. Císař vydal zákon o cedulích řezaných Moravského zemského zákona, kdy na první polovinu byl text moravský a na druhé německý.

Na návrh Petra rytíře Chlumeckého dne 14. 4. 1848 přijal Moravský zemský sněm v Brně zákon navazující a potvrzující zákon o moravském jazyku z roku 1628, tedy potvrzuje moravský jazyk po 220 letech. Upozorňuje Čechy, že je to jazyk domácí, moravský!

Dne 18. 9. 1848 se na středních školách zavádí jazyk, mající kořeny v moravské bibličině. Dne 1. 11. 1848 se začaly tisknout Moravské noviny.

Za zásadní událost je možné považovat nástup císaře Josefa I. na trůn v Olomouci, který 2. 12. 1848 potvrdil Moravanům všechny zákony přijaté zemským sněmem.

Tyto zemské zákony přijal československý stát recepčním zákonem č. 11 z 28. října 1918, čl. 2.

Jan Opálka

*Nemilany, časopis Moravský hlas,
vydal Spolek Moravanů na Slovensku v r. 1999
(Velmi pravděpodobně se jedná jen o část z celého článku.)*

Moravané mají nové vedení a programový cíl strany

(Tisková zpráva z X. sjezdu strany Moravané)

Desátý sjezd politické strany Moravané, který proběhl v sobotu 16. 2. 2019 v Hevlíně, si zvolil nové vedení strany. Do funkce předsedy a místopředsedy strany byli zvoleni Tomáš Ingr a Petr Bystřický, členy předsednictva byli zvoleni Ing. Jaroslav Pazour, Ing. Aleš Sekanina a Mgr. Dušan Tejkal.

Delegáty sjezdu bylo schváleno nové směřování strany s novým programovým cílem a pozměněným programem. Strana Moravané již nebude usilovat o obnovení samosprávy Čech a Moravy

na principu zemském, ale na základě práva českého a moravského národa na sebeurčení. Cílem strany Moravané je změna unitární České republiky na Českou a Moravskou Federativní Republiku, federaci dvou rovnoprávných národů Čechů a Moravanů. Moravané jsou stranou euroskeptickou, vymezující se především vůči likvidaci moravského národního předevšim.

Tomáš Ingr
*předseda politické strany Moravané
Hevlín, 16. února 2019*

Problém Morava: národní versus zemský přístup

Problém Morava. Je to problém? Co je to Morava?

Nějaký problém to je, jinak bychom se zde ne setkali. Lze jej charakterizovat jako vnitrostátní zájmový střet mezi pražským centrem a moravskou periferií, zvláště tím, že Morava dnes jako politický subjekt neexistuje. Jde o střet živý faktem nepřiměřené preference centra a nespravedlivého potlačení periferie. Existuje objektivně, protože jej lze doložit rozdíly v životní úrovni, ve výdělků, v míře nezaměstnanosti atd. Neodehrává se tedy jen v hlavách lidí, ani nejde o pouhý sentiment, jak kdysi cynicky k moravským snahám o změnu této situace poznamenal někdejší předseda ČNR, Brňan Milan Uhdě. Jde tedy o klasický projev územní zájmové plurality mezi regionem a centrem státu.

O jaké zájmy jde. Na jedné straně je to zájmem obyvatel Prahy a zdejších elit na zachování vylučného postavení ve veřejném prostoru a přednostního přístupu k veřejným zdrojům a na druhé straně zájem obyvatel periferie na zlepšení dosavadního postavení ve veřejném prostoru a na dosažení takového přístupu k veřejným zdrojům, který odpovídá jejich podílu na tvorbě těchto zdrojů. Jde tedy v principu o střet ekonomický a problém Morava je tak z tohoto úhlu pohledu problémem spravedlivého rozdělování společenského bohatství.

Jde o střet navenek nízké intenzity. Většina lidí, a to ani na Moravě, jej příliš nevnímá. Nerovnoměrnosti rozvoje různých částí státu, které jsou jim nepřiznivé, považují za osudovou danost. Nevnímají je jako důsledek státního správního členění státu, resp. jeho centralismu. Zejména, jsou-li případné námitky označovány za projev závislosti neúspěšných úspěšným. Jen část obyvatel, zpravidla na základě určitých osobních zkušeností, má možnost dát otázku své ekonomické a společenské situace do souvislosti se svým administrativním zařazením do určité územně determinované skupiny osob.

Intenzita popisovaného zájmového střetu může vzrůst v souvislosti se zlomovými či jinak vyhrančenými politickými situacemi ve státě, které s tímto

střetem přímo nesouvisí. Nelze však očekávat takové vyhrančení situace, které by ohrožovalo celistvost státu. K tomu by mohlo dojít pouze v případě, pokud by tímto svárem byl svár národnostní, nikoli ekonomický.

Je zde ještě jedna stránka problému Morava. Jde o její budoucnost ve sjednocené Evropě regionů. Je to zatím asi předčasná úvaha, není ještě jisté, zda se Evropa touto cestou vydá. Ale teoreticky je jisté možno již nyní se zabývat otázkou, zda se evropskými regiony stanou naše malé kraje, nebo rovnou celý stát, anebo historické regiony Čechy, Morava a Slezsko. Zajisté i tato věc se může stát linií pražsko-moravského střetu.

Jak jsem se zmínil, zvláštním rysem popisovaného územního zájmového střetu centrum – periferie v ČR je fakt neexistence Moravy jako politického subjektu. S tím souvisí absence moravských územně zakotvených elit, které by mohly působit na změnu popsané situace. Morava je tak v nesrovnatelně horším postavení, než například Katalánsko nebo Skotsko, k nimž je někdy přirovnávána.

Pravidla hry v tomto zájmovém střetu, včetně vytváření mediálního obrazu o jeho charakteru, má cele v rukou Praha, kde jsou soustředěna všechna důležitá informační média. Je pro ni pak snadné představovat veřejnosti česko-moravský, či správněji pražsko-moravský konflikt jako dílo moravského nacionalismu a separatismu, snažících se o rozbití národní, potažmo i státní jednoty.

Problém Morava jsme si zhruba popsali. Nyní stručně k otázce, co je to vlastně Morava sama v dnešní realitě.

Jednak je to zeměpisný celek, daný přibližně povodím Moravy a Dyje, nakloněným jižně, k Dunaji, a ohraničený na západě Českomoravskou vrchovinou, na severu oběma Jeseníky a na východě západním koncem karpatského horského oblouku. Právě tímto nakloněním povodí je Morava odlišena od sousedních Čech, daných povodím Labe a Vltavy a Ohře a svádějících vody severozápadně, do Severního moře, a od Slezska, daného povodím Odry, odvádějící vody severně, do Baltického moře. Pouze na jihu je Morava otevřena do Panonské nížiny, tedy k Rakousku a západnímu Slovensku. Zde tvoří hranici převážně jen velké řeky.

Popsané fyzikálně zeměpisné ohraničení je také ohraničením územního společenství obyvatel Moravy, výrazně soustředěného v moravských úvalech a více či méně izolovaného od okolních zemí řídkým osídlením výše položených oblastí. Pojem společenství si půjčují z naší Ústavy, která jej používá v souloví *územní společenství občanů*. Jde o objektivně zjiitelné sídlení soustředění obyvatel, charakterizované zvýšenou intenzitou vzájemných vztahů včetně jednosměrných vztahů k určitému spádovému či obslužnému centru.

To již souvisí se sídelní strukturou státu a jeho regionalizací, kterou, pokud vím, naposledy veřejně publikoval René Wokoun. Za základní kostru sídelní struktury ČR považuje Wokoun tři makroregiony, tedy velké spádové oblasti nazvané podle zmíněných povodí. Jde o makroregion labský s jádrem Prahou, v podstatě Čechy, makroregion dunajský s jádrem Brnem, tedy Moravu a makroregion oderský s jádrem Ostravou, to je přibližně dnešní Moravskoslezský kraj. Tato základní kostra je pak doplněna členěním státu na 11–12 mezoregionů, jako spádových oblastí nižšího řádu, a přibližně na 200 mikroregionů.

Moravský makroregion spáduje k Brnu, byť méně výrazně, což souvisí s tradičním moravským

polycentrismem. Brno je však hlavním migračním cílem v prostoru Moravy a nabízí všechny makroregionální služby. Samozřejmě kromě služeb hlavního zemského města, ve kterém by byly úřady a instituce zemského, nikoli jen krajského významu. Brněnský makroregion je pak ještě dále strukturována do mezoregionů Brna, Zlína a Olomouce a dále pak do řady mikroregionů. Mezoregion Brna zahrnuje i západní Moravu, která je nyní součástí kraje Vysočina.

Morava tedy existuje jako zeměpisný celek, s nímž naštěstí nelze nijak zásadně nakládat nebo jej popírat. Dále existuje jako sídelní makroregion se svým územním společenstvím občanů, s kterým je však možno nakládat i bez jeho vůle a ignorovat jej při vnitřním strukturování státu.

Ve více materiálních formách Morava neexistuje. Je však o ní zmínka v preambuli naší Ústavy z roku 1993, kde Česká republika popsána jako stát občanů v Čechách na Moravě a ve Slezsku. Toto ustanovení se sem dostalo až na nátlak poslanců HSD-SMS, když v tehdy připravované Ústavě mělo být jediným geografickým označením jméno Praha.

Současná územněsprávní situace v prostoru dřívější Moravskoslezské země

Historie našeho územně správního členění je dobře známa. Moravu, resp. Moravskoslezskou zemi, patrně coby relikv habsburského státoprávního uspořádání, nebrala příliš vážně už první republika. To navzdory nadějně znějícímu ustanovení Malé saint-germainské smlouvy z roku 1919, hovořící dokonce ještě o národě Moravy jako o jednom z komponentů nového státu. Ještě téhož roku však zanikly zemské sněmy a v roce 1920 došlo zákonem o zřízení župních a okresních úřadů k neúspěšnému pokusu o župní uspořádání, respektující ovšem historické zemské hranice. Morava pak na základě zákona o organizaci politické správy z roku 1927 přeživala meziválečné období v rámci Moravskoslezské země s hlavním městem Brnem a ostravskou expoziturou, ale její samospráva byla fakticky pod dohledem pražského ministerstva vnitra.

Definitivně však Moravu zrušil až zákon č. 280/1948 o krajském zřízení, kterým se komunisté vypořádali s Moravou coby překážkou centrálně řízeného plánovitého hospodářství. Mohlo jít i o odvetu za slabší výsledky ve volbách roku 1946, kdy na Moravě získala KSČ „jen“ 34 %, zatímco v Čechách 46 % hlasů. Tehdy došlo k rozdělení českomoravského prostoru na 13 malých krajů, bez ohledu na historické zemské hranice. Šlo o hospodářsko-výrobní rajonizaci sovětského typu.

Územně správní reforma roku 1960 znamenala určitou redukci počtu malých krajů a vytvoření větších krajů, odrážející alespoň ve svém názvu dřívější existenci Čech a Moravy. Do určité míry se také kraje přiblížily jejich zemské hranici. Došlo ale také k nepřirozenému rozdělení střední Moravy krajskou hranicí dvou moravských krajů, vedenou mezi Olomoucí a Prostějovem. Navíc byly vytvořeny větší správní okresy, které zejména na Moravě deformovaly mnoho mikroregionálních vazeb.

V roce 1968 došlo k další změně v neprospěch Moravy, kterou bylo vytvoření česko-slovenské federace na základě pouze národnostního, nikoli také územně-historického principu. Morava či Moravskoslezská země se tedy nestala třetím subjektem socialistické územní samosprávy Československa, oč usiloval tehdejší KNV Jihomoravského kraje, ale stala se součástí tzv. České socialistické republiky jako již jednoznačně národnostně pojí-

Věž staré brněnské radnice.

Foto Arnošt Juránek

maného subjektu.

Po listopadu 1989 svítila naděje na restituci Moravy, ale brzy zhasla. Moravské snahy o autonomii v nových demokratických podmínkách vyšly na prázdno. Požadavek trojího Československa s Moravskoslezskou zemí vedle Čech a Slovenska byl tehdy nepřijatelný jak pro Prahu, tak i pro Bratislavu. V Praze panovala nelibá obava z jakékoli územní samosprávy, natož pak moravské. Obecně šlo o obavu z oslabení centralismu a v dobovém kontextu o obavu z narušení průběhu privatizace, která měla zůstat cele v rukou pražských elit. Bratislava zase neměla žádný důvod měnit národnostní princip členění Československa, protože dosavadní federální praxe jí zajišťovalo nadstandardní podíl na celostátní moci i při čerpání veřejných prostředků.

Po úplném utlumení moravských autonomistických snah v důsledku rozpadu Česko Slovenské Federativní Republiky na přelomu let 1992 a 1993 bylo ještě třeba vypořádat se s nebezpečím oživení těchto snah v českomoravském prostoru i do budoucna. Řešením se ukázalo rozdělení ČR v roce 1997 do vyšších územních samosprávních celků bez ohledu na zemské hranice, na základě vzoru z roku 1948.

Vytvoření 14 krajů bylo tehdy prezentováno jako vyvrcholení územní decentralizace v České republice. Ve skutečnosti však nešlo o čin pozitivní politiky, ale o vytvoření administrativní zábrany případného zemského zřízení. Zdůvodnění vzniku krajů byla technokratická, odpovídající potřebám výkonu státní správy (zejména jejich srovnatelná rozloha, počet obyvatel). Formálně byly kraje označeny za vyšší územní samosprávné celky, aniž by se kdo zabýval zdůvodněním této územní samosprávy jako odrazu reálně existující územní zájmové plurality. To umožňoval tehdy prosazený model smíšené či spojené veřejné správy, kdy měl jeden a tentýž územní celek sloužit pro výkon státní správy i jako prostor pro realizaci práva na samosprávu. Odbornou úroveň vládních činitelů v tehdejší diskuzi k územně správnímu členění státu si dovolují dokreslit anekdotou. Tehdejší náměstkyně ministra vnitra Václava Grulicha Yvonne Strecková zdůvodnila v televizní debatě vznik kraje Vysočina takto: to bude kraj brambor a kamení.

Kraje, s výjimkou kraje Vysočina, sice vycházejí do jisté míry z mezoregionální struktury ČR. Nerespektují však tím pádem její strukturu makroregionální, jak jsem ji výše nastínil. Důležité však je přitom konstatování, že mezoregiony ČR nikdy nevykazovaly žádnou územní zájmovou pluralitu, zatímco makroregiony ano – projevila se ve volbách 1990 a 1992 na Moravě.

Nevýhodou současného krajského zřízení z moravského pohledu je tedy nerespektování historické česko-moravské hranice či brněnského makroregionu. Obecným problémem krajů je i jejich malá rozloha, neumožňující z řady faktických důvodů svěřit jejich orgánům větší věcný rozsah samosprávy a koneckonců i rozhodovacích kompetencí. Ani dosavadní malý věcný rozsah samosprávy však není dostatečně zajištěn finančně. Nikdo se dnes už ani nepozastává nad žádostmi krajských orgánů o zaslání peněz z centrálních orgánů na údržbu silnic 2. a 3. třídy, které přitom kraje vlastní a mají spravovat.

Aby mohly být kraje příjemci podpory z evropských strukturálních a investičních fondů, musely se sloučit do tzv. regionů soudržnosti, které jsou již jen nedůstojným završením našeho polistopadového územněsprávního experimentu. Po korupčních aférách v nevolných a nekontrolovaných radách regionů soudržnosti byla však i tato distribuční funkce krajů omezena a přenesena na Centrum pro regio-

Olomouc před sluncem západu.

Foto: René Planka

nální rozvoj České republiky se sídlem v Praze.

Malá identifikace obyvatel s kraji, absence povědomí o nějakém společném zájmu, který by měl být chráněn, to jsou patrně důvody pochybnosti veřejnosti o jejich významu a nízké voličské účasti u voleb do krajských orgánů.

Ze všech výše uvedených důvodů nemohou kraje plnit další důležitou funkci vyšší územní samosprávy v demokratickém státě, kterou je funkce politické protiváhy státního centra. Malý kraj, ani souhrn malých krajů, nemohou být protihráčem státního centra ve smyslu ochrany zájmů svých občanů před hospodářskými a kulturními důsledky centralismu.

Národní pohled na problém Morava z české a moravské strany

Podle naší Ústavy je Česká republika státem občanů v Čechách na Moravě a ve Slezsku, nikoli státem národa. Domnívám se však, že přesto existuje u mnoha lidí vnímání České republiky jako země českého národa. Vše, co jsem až doposud řekl o Moravě jako objektivní skutečnosti i celý její historický vývoj, to lidé s oním českým národním pohledem na náš stát jakoby nevnímali, nebo to neznají, nerozumí tomu, a když už se s tím setkají, popírají to jako cosi zmatečného. V Čechách je takových lidí většina a na Moravě kupodivu dost.

Toto nacionální vnímání České republiky a jeho prosazování v naší vnitropolitické praxi jsem nazval nepsaná česká národní doktrína. Český národ je podle této doktríny jediným nepochybnitelným prvkem státu, jeho prostorové vymezení buď zcela chybí, nebo je nejisté nebo nedůležité. Česká republika, někdy nazvaná Česko, jindy Čechy, je pro ni zemí, kterou obývá český národ. Územní zájmová pluralita mezi Čechami a Moravou nebo mezi Prahou a Moravou je tomuto vnímání neznámá, protože je mu neznámá vůbec jakákoli územní struktura státu.

Se státem se takto uvažující lidé neidentifikují prostřednictvím území, na kterém žijí, ale prostřednictvím českého národa. Ve zcela nedávné době to dokonce opakovaně uvedl na svých www stránkách Václav Klaus mladší. Podle něj základní jednotkou naší společnosti je rodina, pak je to obec, protože každý je odněkud. A pak jsme Češi, protože máme společné dějiny, jazyk a kulturu. Samosprávné kraje a nadnárodní útvary nejsou podle něj přirozené. Země, tedy prostor, kde se to vše odehrává či nějaká další územní identifikace tam Václavu Klausovi chybí. Nezmiňuje ani Čechy, snad proto, že Čechy má

za celou Českou republiku. Morava se do takového pojmání státu nemůže nijak vejít.

České národní vnímání ČR bez jakékoli reflexe jejího tradičního zemského uspořádání dokládá také loňská aktivita ústavního právníka Aleše Gerlocha. Ten by chtěl dosavadní občanský princip výstavby našeho státu propojit s principem národním. Usiluje o to, aby přímo v Ústavě bylo zakotveno, že Česká republika je vlastí českého národa. To vše by pak mělo být výrazem uvědomění, že Česká republika existuje nikoli jen jako souhrn občanů, tedy kohokoli, kdo se dostal do trvalého vztahu k tomuto státu. Uniká mu přitom, že ČR není souhrnem jakýchkoli občanů, ale občanů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. To však nijak nereflkuje, neřeší, že ústavně vyjmenovaná územní společenství občanů nemají odraz v našem státoprávním či alespoň územněsprávním pořádku. Lze tedy konstatovat, že Aleš Gerloch svojí aktivitou nesměruje k propojení občanského a národního principu výstavby státu, ale k faktickému popření jeho občanského charakteru a k nacionálnímu zafixování stavu, který je pro občany na Moravě nepříznivý.

Mohu se domnívat, že současné popírání Moravy jako státoprávního prvku a její správní integrace s Čechami a do Čech je těmito lidmi považována za přirozené završení procesu sjednocení českého národa v Čechách a na Moravě, zahájeného v 19. století. Jde o dotazení českého národního obrození do stadia, které předtím na Moravě nikdo nepředvídal.

Český národní přístup, v opozici proti moravským požadavkům na státoprávní uspořádání, se hrál v poválečné historii roli při federalizaci ČSSR v roce 1969, potom při odrazení moravských autonomních aktivit po listopadu 1989 a v roce 1992 v česko-slovenských federálních jednáních. Pokud zde šlo české národní doktríně o dominanci českého národa jako státoprávního prvku, sledovala tím vždy objektivně i vyřazení Moravy jako politického subjektu z dění ve státě. Odmítavý či přezíravý postoj k moravskému problému z českých národních pozic po listopadu 1989 byl pak příčinou oživení ideje moravského národa.

Mělo tedy určité ospravedlnění, že v souvislosti se snahou o obnovení ztracené svébytnosti Moravy a o její vymanění z dosavadní hospodářské a kulturní perifernosti, kterou lze přičíst národním sjednocovacímu procesu, objevuje se i idea obnovy moravského národa, odlišného od národa českého. Tedy idea revize našeho dosavadního národnostního vývoje.

Moravský národní argument byl přitom v „mo-

ravských“ polistopadových úvahách o správním členění státu podružný. Alespoň, mohu-li hovořit za tehdejší hlavní moravskou politickou organizaci, kterou bylo HSD-SMS. Toto hnutí se prezentovalo jako občanské a obyvatelé Moravy označovalo ve svém programu jako etnikum v rámci českého národa. Až v naději, že stane-li vedle českého a slovenského národa ještě moravský národ jako třetí v česko-slovenské národní hře, bude v jednáních o územní podobě státu jasno. Tento trend se poprvé projevil ve sčítání obyvatelstva v roce 1991.

Bylo příznačné pro tu dobu a platí to dosud, že národní charakter česko-moravského vztahu v té době i dnes Praze vyhovuje. Její snaha o co největší nacionalizaci celé moravské otázky je pochopitelná, protože štěpení českého národa je možno snadno spojovat s hrozbou štěpení celého státu a poukazovat tak na moravský separatismus.

Většina dosud fungujících moravských politických subjektů s ideou moravského národa, odlišného od národa českého, ovšem pracuje i v dnešní době. Považuje ji za nejdůležitější, ne-li jediný nástroj obrany proti pražskému centralismu a zvrácení nepříznivé moravské situace.

Nejvýraznějším počinem poslední doby v tomto smyslu bylo přijetí tzv. Deklarace moravského národa, publikované koncem roku 2016 neformální skupinou moravských aktivistů s mluvčími Zdeňkem Koudelkou a Pavlem Dohnalem. Jádrem deklarace je odstavec, který zde cituji: „Zkušenosti se stále se stupňující protimoravskou politikou oficiálních institucí v České republice vedou současnou generaci Moravanů k poznání, že není jiné cesty k obnovení samosprávy Moravské země, než se dát cestou prosazení práva moravského národa na sebeurčení“. Pojmy národnost či národ jsou zde funkčně spojeny s pojmem moravská samospráva. Deklarace se jeví jako logické vyústění dosavadního politického vývoje České republiky a jeho ignorací potřeb a zájmů obyvatel Moravy a současně výzva k revizi našeho dosavadního národního vývoje.

Problém všech moravských iniciativ, jak se ukazuje, je však skutečnost, že tato idea – byť precizně formulovaná – nenalézá v současnosti dostatečnou odezvu, a to ani u moravského publika. Opírá se sice o dokladované projevy existence moravského národa při pravidelných sčítáních obyvatelstva, bytů a domů, prováděných dekádě Českým statistickým úřadem. Ale i to má svůj háček.

Jak jsem se již zmínil, toto „statistické“ oživení ideje moravského národa se projevilo při sčítání lidu v roce 1991, kdy v souvislosti s nadějí na získání zemské samosprávy po pádu totalitního režimu se k moravské národnosti přihlásilo více než 1 300 000 obyvatel, což bylo asi 45 % obyvatel žijících v historickém prostoru Moravy. V některých okresech dnešního Jihomoravského kraje to byla dokonce nadpoloviční většina respondentů. V roce 2001, kdy se naděje na zemskou samosprávu zdály ztraceny a lidé se již potýkali s jinými problémy, se k moravské národnosti přihlásilo jen asi 360 tis. respondentů. V roce 2011, kdy lidé na Moravě začali rozpoznávat nefunkčnost krajské-

Prastaré moravské město Znojmo a kostel svatého Mikuláše.

Foto Arnošt Juránek

ho zřízení, se pak počet respondentů hlásících se k moravské národnosti opět zvýšil a dostal k poslednímu číslu přibližně 620 tisíc.

Již z proměn tohoto čísla je zřejmé, že s národní identitou na Moravě něco není v pořádku. Je tedy otázkou, zda při vyplňování sčítacích archů šlo skutečně o projev vůle respondentů po obnovení moravského národa, nebo zda šlo o jiný motiv? Domnívám se, že pouze to nejmenší číslo z roku 2001 (360 tis. respondentů) by asi pravdivě vypovídalo o počtu osob, které by se jednoznačně přihlásily k moravskému národu (národnosti) i při jiné příležitosti. U ostatních šlo tedy spíše o momentální projev nespokojenosti s řešením územně správních otázek ve vztahu k Moravě. Uvidíme při příštím sčítání v roce 2021.

Ani zastoupení obyvatel Moravy, kteří se k moravské národnosti hlásili v „nejúspěšnějším“ roce 1991, nebylo však kvantitativně ani svým teritoriálním rozložením dostatečné na to, aby mohlo mít reálné politické důsledky. Jejich „výskyt“ nepokrýval celou Moravu rovnoměrně, soustředil se více na okresy jižní Moravy. Indiferentní postoj k moravské národní (národnosti) sebeidentifikaci u obyvatel Moravy opakovaně vzrůstá se zvětšující se vzdáleností od Brna. Z tohoto aritmetického hlediska se tedy cesta k zemskému zřízení skrze moravský národ jeví jako problematická, ne-li rovnou neprůchodná.

I pokud by snaha o definování moravského národa a uplatňování jeho práva na sebeurčení vyústila v uznání moravského národa jako nositele práva na samosprávu, nebude mít tento národ k realizaci svého dosaženého práva žádnou zemi (Moravu), protože v ní nebude většinou, ale vždy menšinou. Naděje na moravskou samosprávu může tak být odmítnuta s odkazem na to, že ji většina moravských obyvatel nechce, protože se nehlásí k moravské národnosti.

Lze tedy říci, že mezi existencí moravského národa a existencí moravské země není žádné funkční spojení. Naopak. Propagace moravského národa a jeho práva na sebeurčení a spojování těchto pojmů s požadavkem na obnovení moravské zemské samosprávy spíše nahrává zájmům pražského centra na strašení veřejnosti moravským nacionalismem a separatismem.

Pokud jde na Moravě o řešení problému Morava jako důsledku nepsané české národní doktríny a jsou-li přítomni obyvatelé v našem státě úspěšně udržováni v představě, že moravským autonomním iniciativám jde než o rozbití jednoty českého státu skrze moravský národ, domnívám se, že není možné tak učinit skrze národní přístup i z moravské strany. Je třeba zde najít jiný klíč k obnovení zemské samosprávy a překonání důsledků pražského centralismu, nežli národ.

Není bez významu, že v devadesátých letech volili HSD-SMS lidé, kteří se na Moravu přistěhovali v průběhu svého života z Čech, nevnímali moravanství jako zvláštní hodnotu, jen byli na Moravě nemile překvapeni zdejšími provinciálními poměry. Několik Čechů jsem znal i jako členy HSD-SMS. Tyto lidi nelze potenciálně vylučovat z boje proti centralismu v ČR proto, že jsou Češi. To platí o všech ostatních národech na Moravě.

Zaštiťuje-li se pražský centralismus jednotou českého národa, moravský autonomismus a decentralismus by měl odkazovat na historickou existenci Moravy jako státotvorného prvku, na existenci jejich materiálních podob, jak jsem je výše popsal. Morava je důležitá pro všechny její obyvatelé jako jediný známý instrument ke zlomení centralismu a jeho ekonomických důsledků v ČR.

Jaroslav Kupka
20. března 2019

Předneseno 19. 3. 2019 u příležitosti konference „Učíme o Moravě“.

HLAS MORAVY – časopis moravských patriotů (občasník)

E-mail redakce: hlasmoravy@seznam.cz; Webové stránky: www.hlasmoravy.eu – zveřejňují příspěvky bez fotografií, bezprostředně, jak text obdrží.

Mutace určená k tisku je zpracována a vydána až se sejde potřebné penzum příspěvků, doplněná fotografiemi, zaslaná zájemcům formou odvolávky na jejich e-mail.

Pro omezený počet čtenářů je i fyzicky vytištěna a předána, nebo zaslána. Neprodejné. Dosahovanou úroveň je tato mutace vhodná k fyzické archivaci.

Fotografie k článkům nezabudovávejte do textu, zašlete samostatně, nejlépe tak, jak vyšly z fotoaparátu.

Článek, který názorově rozděluje příznivce emancipace Moravy, nebo by jinak škodil moravské věci, nezveřejníme.

Hlas Moravy chce přispět k posílení umělé potlačovaného moravanství, ale chce čtenáře také informovat, poučit, potěšit i pobavit, ať už historikami, úvahami, povídkami, či zajímavými dokumenty. Proto vždy zveřejňoval i texty, které se netýkají přímo Moravy, nebo jen okrajově.

Za názory, uvedené ve zveřejněných článcích, zodpovídají jejich autoři.